

”En ymmärrä” ja muita epämääräisiä tuntemuksia

Kuinka tehdään hyvää kritiikkiä

Anna Kankaanpää

Kulttuurialan opinnäytetyö
Viestinnän koulutusohjelma
Medianomi (AMK)

TORNIO 2013

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU, Kulttuuriala

Koulutusohjelma:	Viestinnän koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä(t):	Anna Kankaanpää
Opinnäytetyön nimi:	”En ymmärrä” ja muita epämääräisiä tuntemuksia – Kuinka tehdään hyvää kritiikkiä
Sivuja (joista liitesivuja):	52 (4)
Päiväys:	18.11.2013
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Anne Jaakola
Opinnäytetyöni aihe on laadukkaan kritiikin kirjoittaminen. Tarkoituksena on selvittää millaisia näkemyksiä hyvästä kritiikistä mediakentällä vallitsee ja ottaa selvää kuinka sellaista kirjoitetaan. Tavoitteena on määrittellä kritiikin muodot ja tutkia sen tärkeyttä, ja tätä kautta analysoida laadukkaan kritiikin tunnusomaisia piirteitä. Merkitsevyys korostuu erityisesti nykypäivänä, kun muuttuva mediakenttä suo yhä vähemmän tilaa arvosteluille. Tarkastelen aihetta sekä yleiseltä että henkilökohtaiselta tasolta: yhteisön mahdollista tarvetta kritiikille ja omaa pätevyyttäni kriitikkona. Opinnäytetyöni on jaettu neljään päälukuun. Ensimmäisessä määrittelen kritiikin terminä ja hahmotan sen historiaa. Toisessa tarkastelen kritiikkiä yhteiskunnallisena ilmiönä pohtien sen merkitystä. Lisäksi valotan kriitikoiden työssään kohtaamia ongelmia. Kolmannessa pääluvussa tutkin kuinka teosta tarkastellaan kriittisesti ja kuinka kriittinen teksti rakennetaan. Luvun lopuksi laadin yhteenvedon hyvän kritiikin kriteereistä. Jälkimmäinen auttaa minua neljännessä pääluvussa analysoimaan arvosteluja, jotka olen itse laatinut ollessani työharjoittelussa Voima-lehdessä. Teoreettinen viitekehys koostuu alan kirjallisuudesta sekä sähköisistä kulttuurijulkaisuista, joita ovat nettilehdet ja kritiikkiportaalit. Opinnäytetyötäni varten haastattelin Suomen Elokuvasäätiön kulttuuriviennin assistenttia Otto Suurosta, jolla on vuosien kokemus kritiikkien kirjoittamisesta. Toiminnallisessa opinnäytetyöni teososassa käytän omia arvostelujani, jotka kirjoitin ollessani työharjoittelussa Voima-lehdessä. Tarkastelen kriittisesti laatimiani arvosteluja ja analysoin tutkimusteni kautta omaa toimintaani. Valitsin teksteistäni kaksi, joista toinen on kirjoitettu näytetekstiksi puoli vuotta ennen harjoittelun alkua ja toinen neljän kuukauden mittaisen harjoittelun lopussa. Täten saan kuvan siitä, kuinka olen kehittynyt urallani. Opinnäytetyötä tehdessä selvisi, että kriitikoilla oli hyvästä kritiikistä hyvinkin erilaisia näkemyksiä. Selkeitä määritelmiä toimivalle kritiikille on haastavaa löytää. Monet lähteistä tarttuivat samaan aiheeseen - esimerkiksi arvostelun subjektiivisuuteen tai objektiivisuuteen - mutta näkemykset edustivat vastakkaisia näkökulmia. Samoja asioita kuitenkin pohdittiin jokaisessa lähteessä, joten kritiikillä on joitakin selkeitä suuntaviivoja, joita lähteä tarkastelemaan. Median murroksen myötä kriisissä oleva kritiikki on myös tärkeä tarkastelun kohde. Vaikka päivittäisjournalismi on karsinut kulttuurisivujaan, on kritiikillä selkeästi oma paikkansa kulttuurijournalismissa.	
Asiasanat:	kritiikki, kriitikko, arvostelu, kulttuurijournalismi

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, Business and culture

Degree programme:	Degree program in media communication
Author(s):	Anna Kankaanpää
Thesis title:	"I don't understand" and other obscured feelings – How to write good criticism
Pages (of which appendixes):	52 (4)
Date:	18.11.2013
Thesis instructor(s):	Anne Jaakola
My thesis deals with writing good criticism. The objective of this research is to find out how media sees good criticism and how it is written. Different varieties of good criticism are defined, the importance of good criticism is researched and the characteristic features of high-quality criticism are analyzed. Relevance of criticism is emphasized especially today when the changing media field allows increasingly less space for reviews. I study this topic from both general and personal points of view, i.e. society's possible need for criticism and my own qualifications as a critic. The thesis is divided into four main chapters. In the first chapter, I define criticism as a concept and outline its history. In the second chapter, I view criticism as a social phenomenon and ponder on its meaning. In addition, I expose problems that critics face in their jobs. In the third chapter, I find out how a person's work is viewed in a critical way and how critical text is built. At the end of the chapter, I draw a conclusion concerning the criteria for good criticism. This assists me in the fourth main chapter to analyze my reviews which I wrote during an internship in the Voima magazine. The theoretical framework is based on the literature and on electronic publications discussing culture, such as on-line newspapers and criticism portals. For my thesis I interviewed Finnish Film Foundation's cultural export assistant Otto Suuronen, who has years of experience of writing critiques. In the functional part of my thesis I use the reviews which I wrote during my internship in the Voima magazine. I examine the reviews I wrote and criticize my own work via my research. I selected two of my reviews, one of which was written half a year before my internship and the other one at the end of my four-month internship. Thus I can recognize my development during my career. While writing my thesis, I realized that critics themselves have many different opinions about good criticism. Clear definitions for criticism are difficult to find. Many sources raised for discussion the same issues, for example subjectivity and objectivity of the review despite the fact that the views were representing opposite points of view. However, the same issues were pondered in every source, and therefore criticism has some clear guidelines which to follow. Changes in criticism caused by the transformation of the media are also an important issue to review. Even though daily journalism has scaled back on its cultural pages, criticism clearly has its place in cultural journalism.	
Keywords: criticism, critic, review, culture journalism	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
SISÄLLYS	5
1 JOHDANTO	6
2 KRITIIKKI KÄSITTEENÄ	9
2.1 Kritiikin määrittely	9
2.2 Kritiikin historia Euroopassa	11
3 KRITIIKKI JA YHTEISKUNTA	16
3.1 Kritiikin merkitys	16
3.2 Kriitikoiden ongelmia	19
4 KRITIIKIN TOTEUTTAMINEN	23
4.1 Kritiikin rakentamisprosessi	23
4.1.1 Teoksen tarkasteleminen	23
4.1.2 Taidekritiikin osa-alueet	24
4.1.3 Arvostelun säännöt	25
4.1.4 Kriitikon ominaisuudet	26
4.1.5 Perusteleminen	27
4.1.6 Yleisön huomioiminen	30
4.2 Pisteyttäminen	31
4.3 Hyvän arvostelun kriteeristö	32
5 KRITIIKKIENI ANALYYSIT	36
5.1 Arvostelu 1: 100 sivua poliittista sarjakuvaa	36
5.2 Arvostelu 2: Sokerihullu	39
6 POHDINTA	42
LÄHTEET	45
LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Musiikista tuli maailmani teini-ikäisenä ja sitä myötä kriitikoista parhaita kavereitani. Pienellä viikkorahalla ei ollut mahdollista marssia levyosastolle ja ostaa sikaa säkissä. Eihän levyissä ole takakansitekstejäkään, kuten elokuvissa tai kirjoissa, eikä lataaminen käynyt edes mielessä kun kotona oli Windows 95 ja modeemiyhteys. Musiikkijulkaisujen arviointipalstojen kautta löysin valtavasti kiinnostavia artisteja, joista lukuisia kuuntelen edelleen aktiivisesti.

Lempiartistien lisäksi pysyvää on ollut arvostus kriitikoita kohtaan. He tekevät tärkeää työtä saattamalla tietoisuuteen uusia tekijöitä ja uskaltavat kyseenalaistaa yleisesti arvostettujen teosten laadun. Lisäksi mielestäni hyvä kritiikki on paitsi onnistuneesti perusteltu henkilökohtaiseen makuun perustuva näkemys, myös taitavasti kirjoitettu teksti. Teininä olin varma, että kriitikoilla on maailman paras ammatti: he saavat kuunnella musiikkia, katsoa elokuvia ja lukea kirjoja, ja vieläpä kirjoittaa siitä.

Kovin väärässä en ollutkaan. Syksyllä 2012 aloitin työharjoittelun Voima-lehdessä. Minut oli valittu useiden hakijoiden joukosta kirjoittamieni näytearvostelujen perusteella. Neljän kuukauden harjoittelun aikana kirjoitin useita artikkeleita, uutisia ja sähkökeitä, mutta arvostelut olivat kaikista mielekkäimpiä. Sain tehdä itseni näköistä tekstiä, joiden kautta oli myös mahdollista ilmentää omia arvojani ja näkemyksiäni.

Tutkin opinnäytetyössäni kritiikkiä, sillä haluan kehittyä kritiikin kirjoittajan. Tarkoitukseni on selvittää, kuinka hyvää kritiikkiä kirjoitetaan. Tätä varten analysoin, mitä oikeastaan on kritiikki: tutkin kritiikin historiaa ja teoriaa sekä pohdin, mikä tekee tekstistä kritiikkiä ja minkälaisista elementeistä kritiikki rakentuu. Tärkeää on myös selvittää kritiikin nykytila, sillä muuttuva mediaympäristö suo yhä vähemmän tilaa kulttuurijournalismille. Käytän toiminnallisessa opinnäytetyössäni pohjana Voimaan kirjoittamiani arvosteluja. Vertailun vuoksi valitsen tarkasteltavaksi kaksi tekstiä, joista toisen kirjoitin näytetekstiksi puoli vuotta ennen työharjoittelua ja toisen harjoittelun lopussa. Kehittyäkseni kritiikin kirjoittajana tutkin mikä omissa teksteissäni on hyvää ja minkä puolestaan olisin voinut tehdä toisin. Tarkastelen siis aiheittani sekä yleisestä että henkilökohtaisesta näkökulmasta: tarvitaanko kritiikkiä ja mitä annettavaa minulla on kritikon?

Teoreettinen viitekehys kattaa paitsi alan kirjallisuutta, myös sähköisiä lähteitä verkkolehdistä kritiikkiportaaleihin. Päälähteinäni käytän Martta Heikkilän Taidekritiikin perusteet -teosta (2012) sekä Suomen arvostelijain liiton julkaisemaa Kritiikin kasvot -teosta (2010). Alan kirjallisuutta on julkaistu varsin vähän ja valtaosa kirjallisista lähteistäni on 90-luvulta tai vielä vanhempaa. Taidekritiikin perusteet on ainoa suomalainen ja myös suomenkielinen kokonaisvaltainen katsaus kritiikkiin ilmiönä. Siksi koen, että opinnäytetyöni on hyödyllinen paitsi oman urani kannalta, myös kritiikin tulevaisuuden kannalta: kritiikkiä on tehtävä tunnetummaksi ja turvattava sen asema tulevaisuuden mediassa.

Opinnäytetyötäni varten haastattelin Otto Suurosta, Suomen elokuvasäätiön viennin assistenttia. Hänellä on vuosien kokemus elokuva- ja musiikkialan kritiikkien kirjoittamisesta. Arvosteluja hän on kirjoittanut aluksi teini-ikäisenä synnyinseutunsa paikallislehteen, myöhemmin freelancerina sähköisiin kulttuurijulkaisuihin sekä joihinkin sanomalehtiin. Useat lähteideni kirjoittajista ovat tapojensa orjia – heistä kritiikkiä kirjoitetaan haudanvakavalla naamalla ja he ovat varmoja siitä, että viihde, internet ja nuorempi sukupolvi on pilannut kritiikki-instituutin. Elokuviin intohimoisesti suhtautuvan nuorempaa sukupolvea edustavan Suurosen (29) tuoreet näkemykset ovat raikas tuulahdus teoriaosioon. Haastattelu löytyy opinnäytetyöni lopusta (liite 3).

Opinnäytetyön ensimmäinen pääluke käsittelee sitä, mitä kritiikki on. Määrittelen kritiikin terminä, analysoin sen tehtäviä ja tutkin sen historiaa. Toinen pääluke puolestaan tarkastelee kritiikin yhteiskunnallista merkittävyyttä. Ennen kriitikoiden työtä arvostettiin, mutta nykyään kritiikki saa yhä vähemmän palstatilaa. Kiinnostava ilmiö on myös se, että nykyään kuka tahansa voi olla kriitikko: ihmiset perustavat kirjallisuusblogeja ja tekevät toimittajien työtä, täysin ilmaiseksi ja usein vailla laatukriteeristöä. Vaikka tekee kipeää kyseenalaistaa oma työnsä, on kritiikin ylitarjonnan keskellä varsin aiheellista kysyä, onko minulla mitään uutta annettavaa vai olenko minäkin vain yksi niistä, jotka vailla riittävää tietoa ja taitoa tarttuvat teoksiin osaamatta arvostella niitä ammattimaisesti. Tästä johtuen valotan kritiikin merkitystä ja tutkin, mihin sitä tarvitaan vai tarvitaanko edes enää. Samassa luvussa tutkin ongelmia, joita kriitikot kohtaavat työssään, kuten median murrosta. Kolmannessa pääluvussa selvitän kuinka teosta tarkastellaan kriittisesti ja kuinka lopulta lähdetään rakentamaan kriittistä tekstiä. Luvun lopuksi koan yhteen aiempien päälukujeni tutkimustulokset ja määrittelen hyvän kritiikin kritee-

rit. Niiden perusteella analysoin viimeisessä luvussa kahta omaa arvosteluani. Tätä kautta minulle lopulta selvinnee, onko minussa ainesta kriitikoksi.

2 KRITIIKKI KÄSITTEENÄ

Ensimmäisessä pääluvussa tutkin kritiikin perusteita. Määrittelen kritiikin keskeisiä termejä ja rajaan käsittelemäni aihealueen, samalla kuitenkin avartaen näkemystä kritiikin monimuotoisuudesta. Kritiikki sanana herättää monenlaisia mielikuvia, joten ennakkoluulot on syytä häivyttää. Historiaa kertaamalla selvitän, millaista kritiikki on ollut, kuinka se on muuttunut, millaisia reaktioita se on aikoinaan herättänyt ja kuinka nykymuotoinen kritiikkimme on syntynyt. Koska suomalaisen kritiikin historiaa ei ole juurikaan tutkittu, tarkastelen lähemmin koko Euroopan kritiikkiä, joka on vaikuttanut runsaasti kritiikki-instituutioon. Kritiikin historiasta ei ole tehty tietoteosta, mutta kokoamalla paloja eri lähteistä saa jonkinlaista osviittaa siitä kuinka kritiikki on saanut nykyisen muotonsa.

2.1 Kritiikin määrittely

Sanakirjatulkinta antaa kritiikistä ja arvostelusta ikävältä kalskahtavia mielikuvia. Se tarjoaa selitykseksi ja synonyymeiksi sanoja kuten arvosteleva, epäilevästi suhtautuva, pessimistinen ja haukku. Toisaalta vastapainona on sellaisia sanoja kuin erittäin tärkeä, tarkastelu, arviointi, kommentointi ja palaute. (Sivistyssanakirja.com, hakupäivä 23.9.2013; Suomisanakirja.fi, hakupäivä 23.9.2013.)

Sanojen etymologiaa tutkiessa saa suurin piirtein samankaltaisia vastauksia. Sana kritēs juontuu kreikan kielestä ja tarkoittaa tuomaria. Sen mukaisesti kriittinen ajattelu on ideoita ja ilmiöitä arvioivaa toimintaa (Kaakkuri-Knuutila 1998, 16). Verbi krinō puolestaan tarkoittaa "erottaa (asioita toisistaan)", "tutkia", "valita", "päättää", "tuomita" ja "arvostella". Verbi viittaa siis kritiikin erottelemaan kykyyn: oikean erottamiseen väärästä, valitsemiseen ja päätösten tekoon. (Heikkilä 2012, 11.)

Kritiikki on siis taideteosten vertailua, erittelyä ja kommentointia, sääntöjen antamista, teorioiden luomista, tulkintaa ja arvottamista. Siten kritiikki voi olla hyvinkin erimuotoista, kuten uusien teosten arvioita päivälehdissä, arvottavaa tai tieteellistä esseistiikkaa sekä historiallisia ja teoreettisia tekstejä. (Heikkilä 2012, 26.) Kriitikoiden tehtävä on arvostella: arvostelu on asioiden arvioimista ja niiden panemista jonkinlaiseen tärkeys- tai paremmuusjärjestykseen (Lehtonen 1994, 20).

Elokuvantaju (hakupäivä 11.9.2013) määrittelee tiivistetysti, mikä on elokuva-arvostelu. Heidän määritelmänsä lienee aivan hyvin sovellettavissa mihin tahansa arvostelukohteeseen, kuten musiikkiin tai kirjallisuuteen. Sivuilla todetaan, että ”kriitikki ei ole pelkien mielipiteiden esittämistä, vaan se on perusteltu oma näkemys”. Sivuston mukaan kritiikin tulisi perustua itsenäiseen ajatteluun sekä tietoon kunkin taiteenlajin ilmaisu-keinoista ja perinteistä. Kriitikissä korostuu tiedon ja asiantuntemuksen merkitys. Kun on tietoa, on kriittisyyskin perusteltua.

Teoksessa Kriitiikin kasvot (2010) Antti Selkokari pohtii kriittisyyden olevan arvostelua erottelukykyä. Hän kehittää ajatusta ja pohtii, että kriittisyyttä voi pitää taitona nähdä olennainen ja erottaa se triviaalista. Kriittisyys voi mennä myös henkilökohtaiselle tasolle ja sitä voi pitää myös henkilön asenteena tai ”tulkintahorisonttina”, tapana nähdä teoksen oleelliset piirteet. (Selkokari 2010, 8.)

Monen tämän päivän kriitikon taidekäsitys on väljempi kuin 1900-luvun alkupuolella: taiteena voidaan käsitellä kaikkea, minkä tekijä itse määrittelee taiteeksi (Lehtonen 1994, 19). Siksi kritiikin kohteena voi olla melkein mikä tahansa. Arvostelusta puhuttaessa yleisimmät mieleen tulevat arvostelukohteet saattavat olla elokuvat, musiikki, pelit ja kirjat, mutta harva tulee ajatelleeksi, että myös arkkitehtuuri, muotoilu ja teatteri voivat olla arvioitavia kohteita. Muita kritiikin kohteita ovat mm. ravintolat, hotellit ja viinit. Tyypillistä on myös kasinopelikauden ajan talous- ja kansantaloustieteen kritiikki. Myös kulutustavaroille tehdään vertailuja (Itärinne 2012, hakupäivä 16.9.2013).

Antti Selkokari muistuttaa, että kritiikissä keskeisiä kysymyksiä ovat "kuka hyötyy", "kuka niin sanoo", "miksi" ja "miten niin". Niiden esittäminen on tarpeen, "koska muuten niitä ei välttämättä kukaan muista." (2010, 11.)

Taidekriitikot ja tutkijat ovat nostaneet usein samoja piirteitä kritiikin peruspilareiksi, joita ovat kuvailu, tulkinta, arvottaminen ja ilmaisu. Hyvän kritiikin ajattelun sisältävän niitä kaikkia tasapainoisesti. (Itärinne 2012, hakupäivä 16.9.2013.) Kriitikki on metodi, jolla taiteen kentän sisällä määritellään ”aito”, ”hyvä” ja ”pätevä”. Kriitikko analysoi teoksia, avaa niiden sisältöä ja tulkitsee niitä yleisölle sekä arvottaa teoksia joko viihteenä tai taiteena. (Lainto 2012, hakupäivä 24.9.2013) Useat kriitikot mainitsevat kritiikin tärkeimmäksi tehtäväksi taiteen laadun arvioinnin.

Taide on luonteeltaan muuttuvaa: taide voi olla kokeilevaa, rikkoa sille asetettuja rajoja tai mullista aikansa esteettisiä sääntöjä. Siksi on vaikeaa luoda pysyviä menetelmiä taiteen arvioimiseksi. Juuri taiteen muuttuvuus onkin syy edellyttää kritiikiltä arvottavuutta. Voidaan väittää, että kriitikot ovat jopa välttämättömiä muutosten välittämisessä taiteen yleisölle (Heikkilä 2012, 30.)

Hyvän ja huonon määrittäminen on tietenkin haastavaa. Kriitikot käyttävät yleensä apunaan arvosteluissa pisteytysmenetelmää. Usein annetaan tähtiä asteikolla 1–5, toisinaan kouluarvosanoilla 4–10. Imbd-elokuvasivustolla arvosteluasteikko on 1–10. Pisteyttämiseen palaan tarkemmin pääluvussa neljä, Kritiikin toteuttaminen.

Kritiikin määrittely ja sen käytännöt aiheuttavat jossain määrin ristiriitoja myös kriitikoiden keskuudessa. Esimerkiksi Petteri Lehtosen (1994, 6) mielestä arvostelu on taidetta. Hän perustelee sen siten, että arvosteluun voidaan soveltaa mm. kirjallisuustutkimuksen menetelmiä. Hän vetoaa myös arvostelun muotoon: ”se [arvostelu] voi sinänsä olla sanataiteen helmi”. Toista mieltä on Markku Ihonen (2012, 2.10.2013). Hänen mielestään, mikäli kritiikkiä verrataan taiteeseen, riistää arvostelija taiteilijalta kruunun ja tulee kilpailleeksi tämän kanssa.

Rajusti mielipiteitä jakaa myös puolueettomaan viestintään pyrkimisen ja toisaalta henkilökohtaisista lähtökohdista lähtevän arvioinnin ristiriita. Ranskalainen kirjailija ja taidekriitikko Charles Baudelaire toteaa esseessään, jonka hän kirjoitti Pariisin Salonin vuoden 1846 näyttelystä, että ”jotta kritiikki olisi oikeudenmukaista ja jotenkin perusteltua, sen pitää olla puolueellista, intohimoista, poliittista” (Tuominen 2010, 24). Myös kysymykseen subjektiivisuudesta ja objektiivisuudesta palaan tarkemmin neljännessä pääluvussa.

2.2 Kritiikin historia Euroopassa

Kreikkalaisen Aristarkhoksen (n. 217–144 eaa.) tekstejä voidaan pitää kritiikin esiasteena. Hän tutki mm. Homeroksen, Hesiodoksen, Arkhilokhoksen ja Pindaroksen tekstejä, selitti niitä ja laati kriittisiä kommentaareja. (Lehtonen 1994, 7.) 330–320-luvulla eaa. Aristoteles kirjoitti teoksen Runousoppi, joka käsittelee kriittisesti tragedianäytelmän eri osa-alueita. Hänen keskeisin kritiikin käsitteensä oli katharsis.

(Heikkilä 2012, 17.)

Toisinaan taidekritiikin on katsottu alkaneen roomalaisen Plinius vanhemman teoksesta *Naturalis Historia*, joka valmistui vuonna 77. Kirjan lopussa Plinius tarkastelee kuvanveistoa, maalaustaidetta ja arkkitehtuuria sekä näissä käytettyjä materiaaleja luonnontieteellisestä näkökulmasta. (Heikkilä 2012, 18.)

Renessanssin aikakautta (1300–1600) voidaan pitää kritiikin varsinaisena alkuna, sillä tällöin taidetta ryhdyttiin tarkastelemaan yksityiskohtaisesti siten, että kirjoituksissa yhdistyivät taiteen kuvaus ja arvottaminen. Kulttuuri maallistui, ja siten taide sai uusia taloudellisia ja teoreettisia merkityksiä. (Heikkilä 2012, 18)

Italialainen Giorgio Vasari julkaisi vuonna 1550 teoksen *Taiteilijaelämäkertoja* Giottosta Michelangeloon. Koska teos on enemmän kuin taiteilijoiden elämäkertoja kartoittava historiikki, sitä pidetään usein esimerkkinä tosiasioiden yhdistelemisestä kriittiseen aineistoon. (Heikkilä 2012, 18.)

Vielä 1600-luvulla yleisten asioiden tulkinta oli tiukasti kirkon ja valtion virkamiesten yksinoikeus. Heidän tulkintansa ulottuivat filosofiaan, kirjallisuuteen ja taiteeseen asti. Valistuksen aikaan 1727 perustettiin Leipzigiin ensimmäinen akateemisesti sivistyneiden porvareiden "Saksan seura". Vaatimuksena oli sosiaalinen seurustelu, jossa sivuutettiin yhteiskunnallinen status ja arvoasemien korostamisen sijaan painotettiin yhdenvertaisuutta. Keskustelu edellytti aiemmin itsestäänselvyyksinä pidettyjen asioiden kyseenalaistamista. Se oli olennainen osa ajan valistushanketta ja merkittävä askel taidekritiikin kehityksessä. Yleisö syntyi vasta 1700-luvun alkuvuosikymmeninä, kun kirjallisuus ja teatteri siirtyivät hoviaristokratialta suurelle yleisölle. (Toijonen 2010, 113.)

1700-luvulta lähtien taidekritiikkiin on kuulunut periaate, että arviointeihin eivät saa vaikuttaa taloudelliset riippuvuudet eivätkä valtion lait. Julkisten virkojen mahti ja arvovalta tai markkinalait eivät saa ulottaa sormiaan vapaaseen arviointiin ja keskusteluun taiteesta ja kulttuurista (Toijonen 2010, 116.)

Historiassa on useita esimerkkejä siitä kuinka kritiikki ei aina ole erehtymätöntä. Moni suomalainen lienee kuullut jo peruskoulussa, kuinka arvostetut kirjailijamme eivät

saaneet omana aikanaan ansaitsemaansa kunnioitusta. Aleksis Kiven Seitsemän veljestä (1870), Väinö Linnan Tuntematon sotilas (1954) ja viime vuosikymmeninä lähes koko Tommy Tabermannin tuotanto saivat murskaavia arvioita. Kriitikotkin voivat siis osua harhaan, tai taiteilija voi olla edellä aikaansa, niin että hänen työnsä arvo ymmärretään vasta myöhemmin (Itärinne 2012, hakupäivä 16.9.2013). Toisaalta taas päinvastoin keskinkertaisuuksia on voitu pitää mestariluomuksina (Haapala 1990, 95).

1900-luvulla kriitikko oli harvoin journalistinen kirjoittaja, vaan nimenomaan jokin erityisalan asiantuntija. Kriitikko saattoi olla samalla myös alansa tutkija ja tekijä. (Lainto 2012, hakupäivä 24.9.2013.)

Elokuva on taistellut vuosikymmeniä arvostuksesta taidemaailmassa. Vasta 1930-luvun lopussa lehdet alkoivat palkata elokuvaan erikoistuneita kriitikoita, jotka kirjoittivat omalla nimellään. Toimintamalleja ammennettiin muun muassa teatterikriitikistä. 1920- ja 1930-luvuilla markkinointia ja kritiikkiä vaikea erottaa toisistaan. Kriitikoiden arvosteluihin pyrittiin vaikuttamaan lehdistötiedotteilla ja elokuvaa edeltävillä päivällisillä. (Lainto 2012, hakupäivä 24.9.2013.)

Nykymuotoinen valtion taidehallinto syntyi 60-luvulla ja arvostelijat ovat olleet kuvassa alusta asti. Valtion taidekomitea luovutti mietintönsä taiteen edistämisen järjestämiseksi 1965, josta eduskunta säätöi vuonna 1968 voimaan tullen taiteen edistämisen lain. (Jokinen 2010, 104.)

Maila-Katriina Tuominen pohtii Kritiikin kasvot -teoksessa omakohtaisesti sitä, kuinka kritiikki oli erilaista hänen kirjoittaessaan ensimmäisen arvostelunsa vuonna 1972. Hänen mukaansa siihen aikaan edellytettiin perusteltua objektiivisuutta, kirjoittajan minän neutralointia, tekstin sujuvuutta, ”jonkinlaista oikeudenmukaisuutta” ja alan tietämystä. 70-luvun sanomalehtien kulttuurisivuilla ja päivälehdissä kulttuuriosastoissa vallitseva taidekäsitys ylläpiti taiteiden hierarkiaa. Taide ja viihde pidettiin erillään, eivätkä korkea ja matala päässeet samoille sivuille. (2010, 24.)

Tämä on useiden kriitikoiden toistuva teema ja lienee sukupolvikysymys. Vapaa kirjoittaja Otto Suuronen (15.11.2013, haastattelu) on itse kritiikkien aktiivisena lukijana törmännyt avarakatseisuuden puutteeseen sekä viihteen, komiikan ja kauhun aliarviointiin.

"Kauhuelokuvien vähättely johtunee vanhemman polven piirissä edelleen Kekkonen ajan perinnöstä, jolloin kauhuelokuvaan suhtauduttiin nihkeästi", Suuronen pohtii.

Saksan liittotasavalta oli 70-luvulle tultaessa muuttunut voimakkaasti mediayhteiskunnaksi. Kirjallisuus jäi vähempiarvoiseen asemaan. Vuonna 74 joukkotiedotusvälineitä (radio, televisio ja lehdet) seurattiin viikoittain 31 tuntia, kun kirjoille omistettiin 3 tuntia. (Lehtonen 1994, 17.)

Kulttuurisivujen määrä Helsingin Sanomissa alkoi kasvaa 1980-luvulle tultaessa, ja ne kasvoivatkin tasaiseen tahtiin 2000-luvulle asti puolestatoista sivusta kolmeen sivuun. Vuoden 2003 jälkeen kulttuurisivujen määrää on kavennettu, ja arvostelujen keskipituus on lyhentynyt. (Lainto 2012, Hakupäivä 24.9.2013.)

Vielä 80-luvulla päivittäissanomalehtien kriitikot olivat todellisia portinvartijoita. Aikana ennen internetiä vähänkään aikaansa seuraavan kriitikon oli helppo erottua lukijoistaan pelkästään ajankohtaistietoisuudella. (Selkokari 2010, 48.)

"Tiedonvälityksen sähköistyessä kriitikoiden, lehtimiesten ja muiden portinvartijoiden asema saattaa muuttua, mutta käsittääkseni laatulehtien perinteikäs kritiikki on pysyvästi yksi gutenbergilaisen kulttuurin perustekijöitä", pohti Pekka Tarkka Lause lauseesta -teoksessa.

"Varsinkin 50-, 60- ja 70-luvut olivat kriitikon työssäni innostavia, jopa kiihottavia, koska silloin kirjallisuus oli keskeinen osa kansakunnan elämää. Se oli kiihkeää nuorten ja vanhojen sukupolvien välistä taistelua, kun Suomi sodan jälkeen suunnistautui entistä vapaampaan kulttuuriin." (Toijonen 2010, 86.)

Lehtien toimintaperiaatteissa on tapahtunut mullistus 90-luvulta alkaen. Suomalaisen sekatalousjärjestelmän muuttuminen markkinakapitalistiseksi alkoi 80-luvulla ja vauhdittui 2000-luvun alkupuolella. Samalla mediataloissa alkoi yleisön, katsojien ja lukijoiden mielialojen kuulostelu. Kansalle haluttiin antaa, mitä kansan oletettiin haluavan: kevyttä ja helppoa viihdettä. (Selkokari 2010, 48.)

"Aikaisemmin kulttuuriosaston tehtäväksi annettiin sellaisten kirjojen, konserttien, teatteriesitysten ja näyttelyjen esiintuominen, joita lehden kriitikot pitivät, - kukin omien kriteeriensä mukaisesti - parhaina, ja jotka mielestämme oli syytä esitellä lukijoille. Näin ollen kirjoitimme teoksista, jotka toivat kulttuuriin jotakin uutta, vaikka

niiden tuntemus ja levikki olivat usein vähäiset", kirjoittaa Antti Selkokari Kritiikin kasvot –teoksessa (2010).

Helsingin Sanomien entinen päätoimittaja Simopekka Nortamo sanoi, että laatulehden tulee kertoa asioita, joita ei vielä tiedetä. Nortamon jäätyä eläkkeelle 1992 alkoi lehtitaloissa voittaa alaa uusi suuntautuminen, yleisön oletettujen toivomusten kuuntelu ja ennakointi. (Toijonen 2010, 89.)

Osittain tämä johtuu lamasta. 90-luvulla se näkyi myös lehdissä. Avustajien määrä väheni, juttujen toivottiin lyhenevän (sivutilan säästämiseksi), juttupalkkiot laskivat ja kulttuurikentän monipuolinen seuraaminen typistyi. Viihde sai enemmän tilaa kulttuurisivuilla kuin aiemmin. (Tuominen, 2010 26.) Kaupallisradioiden toimituksellinen linja tukeutui menovinkkeihin tai muihin ennakkoesittelyihin. (Lehtonen 1994, 9.)

Kritiikin tehtävän ja aseman lisäksi on muuttunut myös kriitikon työnkuva. Nykyään kriitikolta odotetaan muuntautuvuutta ja monipuolisuutta, ja hänen tulee olla valmis kirjoittamaan myös kulttuuriuutisjuttuja (Itärinne 2012, hakupäivä 16.9.2013).

Kritiikki-instituutti on edelleen monenlaisten muutosten kourissa. Vaikka kulttuurijournalismi on kärsinyt arvostuksen laskusta ja arvostelut ovat muuttaneet muotoaan, ovat kriitikot edelleen viestintuojia ja sivistäjiä. Kaikki kriitikot eivät myöskään koe muutoksia ongelmallisina. Tarkastelen kyseisiä aiheita tarkemmin seuraavassa luvussa.

3 KRITIIKKI JA YHTEISKUNTA

Toisessa pääluvussa selvitän, miksi kritiikkiä tehdään ja miksi sitä tarvitaan.

Tavoitteenani on selvittää kritiikin rooli kulttuurijournalismin kentällä ja samalla tutkia, minkälaisia ominaisuuksia kritiikiltä vaaditaan jotta se olisi merkittävää. Kritiikki ei ole vain syyttäviä sormia ja pätemistä - se on hyvä jokaisen taiteilijasta kritiikin kuluttajaan syytä ymmärtää. Kritiikin merkityksen kautta syvennyn pohtimaan kritiikin tulevaisuutta. Kriitikoiden ongelmia tarkastelemalla voi havaita, mitä on otettava huomioon kritiikkiä laadittaessa sekä kuinka kriitikot voivat mukautua muuttuvan mediakentän keskellä. Kunnolliselle kritiikille ja taiteelle ei tunnu olevan sijaa viihteellistyvän kulttuurijournalismin keskellä. Kritiikin merkitys lehdistössä on laskenut, joten on tärkeää osoittaa, että kritiikillä on vielä paikkansa ja tehtävänsä.

3.1 Kritiikin merkitys

Teoksessaan Ihanuutta ja kurjuutta kritiikki-instituutissa Petteri Lehtonen (1994, 27) esittää kritiikille kolme tehtävää: lehdelle kritiikin on oltava uutinen, yleisölle kuluttajavalistusta ja taidekasvatusta ja taideyhteisölle edistämistä, jolloin kritiikki on myös palaute taiteilijalle.

Kritiikistä tekijä voi arvioida, kuinka teos on tulkittu. Tekijälle itselleen kaikki on merkityksellistä, harkittua ja selkeää. On eri asia miten katsoja kokee ja ymmärtää teoksen. Tekijä on myös usein itse sokea omalle työlleen: tekeillä olevassa tai vastikään valmistuneessa työssä mahdollisesti piilevät virheet tekijä itse kykenee näkemään vasta saadessaan työhön tarkastelutäisyyttä. (Lehtonen 1994, 13.)

Kimmo Jokinen on haastatellut Arvostelijat-tutkielmaansa varten Suomen arvostelijain liiton jäseniä. 380 arvostelijasta 36,6 % pitää kritiikin tärkeimpänä tehtävänä yleisön informoimista ja tiedon jakamista, 15,8 % puolestaan yleisön ymmärryksen kasvattamista taidetta kohtaan. 430 vastaajasta 84,2 % pitääkin yleisöä tärkeimpänä kohderyhmänään. (1988, 122.)

Petteri Lehtonen (1994, 7) toteaa kärjistäen, että kritiikin tehtävä on ennen kaikkea palvella yleisöä, joka ei halua tuhjata aikaansa ja rahojaan roskaan.

Johdannossa kerroin omasta suhteestani kritiikkiin: arvostelujen lukeminen oli ja on yhä tärkeä harrastus, jonka kautta saa tietoa uusista kiinnostavista teoksista ja taiteilijoista. On myös kiinnostavaa verrata omia ajatuksiaan ammattikriitikon mielipiteisiin. Kiinnostavaa se on siksi, että on joku johon samaistua: joku joka mahdollisesti jakaa omat arvot, omat mieltymykset ja osaa nostaa teoksesta esille juuri ne teemat, jotka itseäni voisivat kiinnostaa.

Tätä mieltä on myös Petteri Lehtonen. Hän toteaa, että ihmisillä on tärkeää olla ns. luottokriitikoita. Luottokriitikko säästää lukijan aikaa ja rahaa toimimalla eräänlaisena esiraatina (1994, 6). Uusia elokuvia, levyjä ja kirjoja julkaistaan jatkuvasti, eikä kenelläkään ole aikaa ja tuskin rahaakaan perehtyä niihin kaikkiin. Ei minulla ainakaan, pienituloisella opiskelijalla.

“Kuluttajansuojalainsäädäntö ei koske huonoa teatteriesitystä tai konserttia, niistä ei voi valittaa. Näin ollen luottokriitikon on välitettävä tietoa taideobjektin sisällöstä, laadusta ja muista arvoista”, kirjoittaa Petteri Lehtonen (1994, 14). Lehtonen näkee (luotto)kriitikon esikarsijana, oppaana ja tien viitoittajana. Arvostelija, jonka mieltymykset ja arvostukset lukija tuntee, voi toimia melko luotettavana mittarina. Tämä voi myös toimia käänteisesti: jos luottokriitikko haukkuu teoksen, voi silloin tutustua kohteeseen, joko ollakseen samaa tai eri mieltä. (Lehtonen 1994, 14.)

Kritiikkiä ja taidetta tuotetaan enemmän kuin koskaan ennen. Siksi kritiikki voi parhaimmillaan erotella taiteen ilmiöitä toisistaan, lisätä ymmärrystä ja kiinnostusta taidetta kohtaan ja herättää ajatuksia. (Heikkilä 2012, 25.)

Merkittävydestään huolimatta kritiikin asema on vaarassa. Mediamaailma muuttuu ja kritiikille suodaan yhä vähemmän tilaa (aihetta tarkastelen tarkemmin seuraavassa alaluvussa). Uhatusta asemastaan huolimatta tutkimukset osoittavat, että kritiikkiä seurataan ja sillä on vaikutusta vastaanottajan käyttäytymiseen: arvostelu voi saada yleisön joko tutustumaan teokseen tai hylkäämään sen.

Sirkku Huovilan kyselytutkimuksen mukaan 10–15-vuotiaat nuoret saivat tietoja kirjoista lehtien kirja-arvosteluista (29 %). Paremminkin tietoa saatiin kavereilta (70 %) ja kirjastosta (65 %). Vastanneista 78 % luki "joskus" tai "melkein aina" arvosteluja. Arvosteluista halutaan samanlaista tietoa kuin kirjan takakansitekstistä: mistä kirja

kertoo, minkä tyylinen se on. Myös kirjan arvottaminen kiinnostaa. (Lehtonen 1994, 12.)

Leila Lotin tutkimusten mukaan arvostelu esiintyy teatteriinlähdön syynä n. 5 %:lla katsojista. Tampereella kielteinen arvostelu on saanut ryhmiä peruuttamaan lippuja. Tutkimuksessa teatterikirjoituksia ilmoittaa säännöllisesti lukevansa 20 %, silloin tällöin 60 %. (Lehtonen 1994, 23.)

On myös tutkittu, että arvostelijan arvo on suoraan verrannollinen lehden levikkiin: yleisö pitää laajalevikkisten lehtien kriitikoita pätevämpinä kuin pienilevikkisten. (Lehtonen 1994, 23.) Tämä todennäköisesti, ja valitettavasti, jättää varjoonsa pienissä lehdissä työskenteleviä taitavia kriitikoita.

Jörg Drews puolestaan selvitti sanomalehdissä julkaistujen arvostelujen suhdetta kirjojen myyntilukuihin. Suhde näyttää sattumanvaraiselta. Kriitikin huomiotta jättämä teos saattaa saavuttaa suuretkin myyntiluvut, kun taas valtakriitikon näyttävästi esittelemä teos ehkä pääsee vain vaatimattomiin lukemiin. (Lehtonen 1994, 25.)

Tutkimukset osoittavat, että arvostelulla on pitkävaikutteista merkitystä. Vaikka päivälehden arvostelu elää vain hetken, se voi jättää lukijalle muistijäljen, joka yllyttää tutustumaan kohteeseen. (Lehtonen 1994, 11.)

Kriitikko on siis mielipidevaikuttaja: hän on viestinvälittäjä, joka on hankkinut aiheesta enemmän tietoa kuin ympäristönsä yleensä. Kriitikoihin luotetaan: heitä pidetään henkilöinä, jotka tuntevat (tai joiden oletetaan tietävän) muita paremmin jostain erikoisalasta. Tähän perustuu myös kriitikon paljon puhuttu valta ja vastuu. (Kivimäki 1999, 98.)

Kriittisyys on väline tarkastella erilaisia valtasuhteita ja tarjota niille vaihtoehtoja. Kriitikki voi tarjota tulkintoja ja arvioita taideteoksista ja muuttaa entisiä käsityksiämme. (Heikkilä 2012, 25.) Kriittisyyteen kuuluu vallitsevien tuntojen kyseenalaistaminen; rohkeus kysyä miksi, kuka niin sanoo tai kuka näin tekee? Ketä se hyödyttää? (Selkokari 2010, 8.) Anto Leikola toteaa Helsingin Sanomissa, että "pitäköön julkinen kritiikki huolen siitä että vinoutumia ei pahemmin synny" (Lehtonen 1994, 7). Parhaimmillaan arvostelu voi avata lukijalle uusia näkökulmia teokseen ja

aiheuttaa ahaa-elämyksiä: tuota en tullut ajatelleeksikaan (Lehtonen 1994, 13).

3.2 Kriitikoiden ongelmia

Toisinaan kriitikoiden asemaa yritetään käyttää väärin. Räikeästi tämä näkyy etenkin peliteollisuudessa, sillä peliarvioilla pelilehdet elävät tai kaatuvat. Peliala pitää pelimediaa otteessaan säätelemällä samaan aikaan sekä yksinoikeudella annettavaa aineistoa että markkinarahoja.

"Mulle soitetaan ja kysytään, annanko kannen ja kuinka monta sivua annan tälle pelille. Jos en lupaa mitään, saattaa käydä niin, että keskustelu loppuu ja juttu menee kilpailijalle", kertoo Pelit-lehden päätoimittaja Tuija Lindén Jussi Ahlrothin haastattelussa Helsingin Sanomissa (2010).

Toiminta voi olla myös hienovaraisempaa. Toimittajia saatetaan pitää hyvänä: ollaan ystävällisiä, syödään ja juodaan. Tämän jälkeen odotetaan tietysti positiivisia arvosteluja.

Yleisesti arvioihin yritetään vaikuttaa siten, että valikoidut mediat pääsevät kokeilemaan peliä reilusti ennen sen ilmestymistä. Silloin päätoimittaja joutuu sopiman ehdoista, esimerkiksi että arvion saa julkaista tietynä päivänä, paitsi jos pistemäärä on vähintään 90. Tällä pidetään huoli, etteivät huonot arviot pääse vaikuttamaan ensimmäisten viikkojen myynteihin. Sopimusrumban vuoksi arvosteluja ei välttämättä saada ajoissa julkaistuksi ja saattaa käydä niin, että peli joudutaan ostamaan itse vasta ilmestymispäivän jälkeen. (Ahlroth 2010, hakupäivä 2.10.2013.)

Useimmin yksittäinen toistuva teema kriitikoiden ja tutkijoiden teksteissä on median murros. Koko mediamaailma on nyt toisenlainen kuin kaksi vuosikymmentä sitten (Tuominen 2010, 27). Median murroksen sijaan puhutaan jopa kriisistä. Maila-Katriina Tuominen julistaa Kritiikin kasvot -kirjassa (2010, 27), että internetissä julkaistavan halvan, nopean ja laajalle leviävän uutisoinnin kustannuksella kriisissä ovat niin sanomalehtien talous, journalistinen uskottavuus kuin laatukin. Verkkomedia, internet, sosiaalinen media ja jatkuvasti laajeneva media-avaruus ovat ratkaisevasti muuttaneet printtimedian, sisältöjä, ulkoasua ja koko olemusta. Uudet mediat ovat myös kiristäneet mediakentän sisäistä kilpailua.

Teokseen perehtymiselle ja arvostelun kirjoittamiselle minulla oli aikaa noin kuukausi.

Ajan riittävyys riippui käsiteltävästä teoksesta. Kirjat veivät yleensä enemmän aikaa. Koen kuitenkin, että lähes aina neljä viikkoa riitti teoksen arvioimiseen ja tekstin muotoutumiseen. Voima on kuitenkin aikakauslehti, joten juttuihin oli mahdollista perehtyä syvällisesti. Kaikille journalistisille tuotoksilleni minulla ei ole kuitenkaan ollut yhtä paljon aikaa annettavana. Uutisoinnin siirryttyä verkkoon on nopeudesta ja tehokkuudesta tullut journalistin työn avainsanoja. Verkossa saadaan suuremmin ja nopeammin uutisia kuin printtilehdestä (Tuominen 2010, 28).

“Keskittyminen omaan osaamisalueeseen muuttuu hankalaksi. Aikaa ajattelulle ei enää ole. Riittää kun tekee eikä turhaan ajattele”, toteaa Maila-Katriina Tuominen, ja allekirjoitan tämän täysin. Itse mieluiten kirjoitan tekstejä ajatuksella ja huolella. Ilmiö ei koske pelkästään kritiikkiä, vaan se on havaittavissa selailemalla lähes minkä tahansa päivälehtien nettijulkaisuja, jotka ovat täynnä kirjoitus- ja asiavirheitä.

Useat kriitikot kokevat myös ongelmalliseksi ”matalan” ja ”korkean” kulttuurin rajojen hämärtyminen.

“Kun lehtien kritiikitilaa vähennetään, kriitikoilta odotetaan lyhyempää, viihteellistä tyyliä ja kaikki elokuvat Antichristista Harry Pottereihin asetetaan samalle viivalle, kaivaa perinteisen median elokuvakritiikki ja siinä samalla myös lehdistön kulttuurijournalismi omaa hautaansa”, toteaa Kalle Kinnunen Suomen Kuvalehdessä (2009, hakupäivä 12.9.2013).

Vapaa kirjoittaja Otto Suuronen (15.11.2013, haastattelu) on toista mieltä. Hän pitää viihteen arvioimista yhtä tärkeänä kuin korkeakulttuurin arvioimista. Postmodernistien mielestä korkeaa ja matalaa ei edes ole enää (Hankamäki, hakupäivä 16.11.2013).

Suuronen kuitenkin muistuttaa, että ongelmaksi on muodostunut se, että internetissä kuka tahansa voi olla kriitikko (2013). Ihmiset perustavat kirjallisuusblogeja, antavat tähtiä ja kirjoittavat kuvailuja Internet Movie Database -sivustolla ja videobloggaavat Youtubeen pelaamistaan peleistä. Mukana on toki todellisia helmiä. Esimerkiksi Kritiikkiportaali vahvistaa, että tasokkaalla ja monipuolisella kritiikillä on paikkansa painetun todellisuuden ulkopuolellakin (Tuominen 2010, 28), ja That Guy With the Glasses on hulvaton klassikkoelokuvia teilaava videobloggaaja. Jo lopettaneelle Mustekala.fi-sivustolle kirjoitettiin ammattimaisia elokuva-arvosteluja.

Valitettavasti edellä mainittujen rinnalle mahtuu tuhansittain amatöörejä.

Parhaimmillaan sosiaalinen media voi yhdistää samanhenkisiä ihmisiä, mutta on sääli, että helmet hukkuvat suorastaan turhanpäiväisten tusinakriitikoiden suohon.

Nettikritiikin kirjoittajista tulee uudenslaisia kriitikoita, joita eivät sido sen paremmin journalismin eettiset säännöt kuin kritiikin laatuvaatimukset, ja kuka tahansa on oikeassa kertoessaan näkemästään ja kokemastaan (Tuominen 2010, 27).

“Kuka tarvitsee ammattikriitikoita, kun netistä saa heti suoran mielipiteen ilman turhia teorioita ja analyysejä. Jos ammattikriitikoiden merkitystä ja osaamista ei ymmärretä eikä arvosteta, kulttuurijournalismi kapenee ja kalpenee”, Maila-Katriina Tuominen toteaa tuohtuneena (2010, 27).

Lähteissäni usein toistuva teema on paitsi muuttuva mediakenttä, myös kritiikin ja ylipäättään kulttuurijournalismin määrän ja laadun laskeminen ja arvostuksen hiipuminen, ja turhautuminen Suomen kapitalisoitumiseen.

“Kun Suomesta rakennetaan kovalla vauhdilla talouden ehdoilla toimivaa yhteiskuntaa, niin se tarkoittaa nopean rahastuksen ja nopeiden tulosten käytäntöjen ulottamista kaikkialle. Lukutottumusten ja tiedotusvälineiden muutokset näkyvät lukijatutkimuksissa. Sanomalehdissä tutkimukset tulkitaan niin, että lehtien on muututtava yhtä lyhytjännitteisiksi kuin lukijansa. Se tarkoittaa lyhyempiä ja helposti luettavia juttuja, kivaa, värikästä ulospanoa”, kirjoittaa Antti Selkokari (2010, 50).

Kuulostaa turhautavalta, mutta Selkokari ei näe tätä ongelmana: eihän kritiikki loppu, vaan sen muodot muuttuvat. On mahdollista kirjoittaa sekä lyhyesti että älykkäästi (Selkokari 2010, 50). Useimpia kriitikoita harmittaa syvästi kritiikin muodon muuttuminen. Vain muutamat kirjoittajat Selkokarin lisäksi ottivat esiin sen, että kriitikon on muututtava median mukana: jos tilaa suoraan vähemmän, sitten kirjoitetaan vähemmän, mutta laadukkaammin. Se ei ole lopun alkua, vaan se on haaste, johon on vastattava parhaansa mukaan.

Omat arvosteluni olivat alle kahdentuhannen merkin mittaisia. Tilaa oli vähän, mikä tietysti harmitti. Toisaalta se opetti olemaan napakka ja pysymään olennaisessa, kun jaarittelulle ei jäänyt tilaa. Lopulta merkkimäärään mahtui yllättävän paljon asiaa, kun ensimmäisten arvostelujen kanssa tuskastelemisen jälkeen oppi poimimaan teoksesta

tärkeät asiat ja löysi oman äänensä. Asian mahduttaminen tuhanteen merkkiin alkoi tuntua jopa kiinnostavalta haasteelta.

Aamulehden vastaava päätoimittaja Matti Apunen on samaa mieltä kuin Selkokari. Oikeastaan hän on ajatuksissaan vielä kärkkäämpi.

“Kiinnostavin jää pöytään - se jolla on vahvin teema ja argumentit. Sellainen kirja tai taideteos pystyy aloittamaan keskustelun, jota lehdistö jatkaa. On turha odottaa, että lehdissä automaattisesti edistettäisiin jokaisen taiteilijan uraa”, hän toteaa Ylen haastattelussa (2010).

“Vanhanmalliset kritiikit ovat vähentyneet ja niille ei ole enää sellaista kysyntää. Taiteilijalle kritiikillä on varmasti suuri merkitys, mutta lukija on kiinnostunut vain aiheen vetovoimasta. Sitä me lehdessä seurataan, sillä lukija on meille kuningas.” (Karhumäki 2010, hakupäivä 16.9.2013)

Onko kritiikille enää sijaa? Kaikista ongelmista huolimatta on. Onneksi vastaanottajat reagoivat. “Kritiikillä on edelleen tehtävänsä arvottavana, analysoitavana ja uusia asioita esittelevänä tekstinä. Parhaimmillaan kritiikki on asiantuntevaa journalistista tekstiä, joka hurmaa ja viettelee lukijansa laadullaan ja osaamisellaan”, Kirjoittaa Maila-Katriina Tuominen (2010, 27). Hänellä on taistelusuunnitelma valmiina:

"Kritiikin on oltava himoittavaa, ravitsevaa, ärsyttävää, kiihottavaa, persoonallista ja tietenkin perusteltua, ja se onnistuu kriitikon osoittaessa ammattiosaamisen suvereniteetit. Sekään ei riitä, ellei ammattikritiikki löydä paikkaansa verkossa ja sosiaalisessa mediassa." (2010, 28.)

4 KRITIIKIN TOTEUTTAMINEN

Kirjoittamissani noin 1500 merkin arvosteluissa tekstin on oltava tiivistä ja muutamalla lauseella on osattava kertoa paljon. On haastavaa tiivistää alle kahteentuhanteen merkkiin 400-sivuinen kirja tai kolmen tunnin elokuva. Siksi tässä luvussa tutkin, kuinka hyvää ja toimivaa kritiikkiä lopulta tehdään. Luvussa analysoin kritiikin toteuttamisen käytäntöjä. Tutkin kuinka teosta tarkastellaan kriittisesti ja määrittelen kuinka kritiikistä rakennetaan sujuva ja toimiva. Toimintamethodien analysoiminen on avuksi oman kritiikin analysoimisessa.

Luvun loppuyhteenvedon kokoan yhteen kaikkien edellisten lukujen tutkimustulokset. Tavoitteenani on asettaa hyvälle kritiikille jonkinlainen kriteeristö, jotta voin seuraavassa luvussa siirtyä pohtimaan omaa kritiikontyötäni. Hyvä ja huono ovat aina subjektiivisiä kokemuksia, mutta pyrin erottelemaan aineistosta joitakin yleispäteviä pääpiirteitä.

4.1 Kritiikin rakentamisprosessi

Kritiikin tekeminen alkaa asennoitumisesta. Kriitikoksi ei voi ryhtyä siksi, että pääsisi nauttimaan ilmaisista elokuvista tai CD-levyistä. Kritiikkiä varten on teokseen suhtauduttava eri tavoin kuin normaalisti: nautiskelun sijaan on keskityttävä tarkkailuun. Työstettäväksi on otettava mikä tahansa teos, vaikka teos ei kriitikkoa henkilökohtaisesti kiinnostaisi. Tämä pitää kriitikon tietyn etäisyyden päässä teoksesta, sillä kriitikko ajattelee enemmän tai vähemmän jatkuvasti arvostelua joka hänen on kirjoitettava heti. (Faulstich 1985, 56.) Itse teen jokaisen tarkastelemani teoksen kohdalla muistiinpanoja ja merkintöjä. Jätän kirjanmerkkejä, tai palaan kuuntelemaan kappaleesta tietyn kohdan uudelleen. Elokuvien kohdalla tämä on haastavampaa, sillä teattereiden yleisönäytöksissä sen saattaa nähdä vain kerran. Siksi minulla on koko ajan kynä ja paperia lähellä paikaisia muistiinpanoja varten.

4.1.1 Teoksen tarkasteleminen

Kriittisen ajattelijan tavoitteina ovat arvostelmien tasapuolisuus ja kohtuullisuus. Asiota pyritään tarkastelemaan riippumattomasti niiden omilla ehdoilla eri näkökohdat huo-

mioon ottaen. (Kaakkuri-Knuutila 1998, 16.)

Kimmo Jokinen kysyy teoksessaan *Arvostelijat* (1988, 122) haastattelemiltaan kriitikoilta, millaisiin seikkoihin he kiinnittävät huomiota teosta arvioidessaan. Jokinen jakoi nämä seikat kahteen luokkaan: teoksen ulkopuolisiin ja teokseen liittyviin tekijöihin. Ulkopuolisia tekijöitä ovat (suluissa kuinka monta kertaa 430 vastaajaa ovat ne maininneet) teoksen suhde ihmiseen, kulttuuriin ja yhteiskuntaan (88), teoksen suhde muuhun taiteeseen ja taiteen traditioon (79), teoksen suhde tai vaikutus yleisöön (59), teoksen suhde aikaan, teos aikakauden ilmentäjänä (38), teoksen sanoma, viesti (37), teoksen vaikutus kriitikkoon (35), teoksen motiivit, intentiot (30) ja taiteilija tai teoksen asema hänen tuotannossaan (18). Teoskeskeisiä ominaisuuksia puolestaan olivat sisältö (80), rakenne (51), muoto (50), kokonaisuus, kokonaisuuden ja osien suhde (48), tyyli (36), kieli (32), taso, laatu (29), tekniikka (24), persoonallisuus, omaperäisyys (23) ja osaaminen, ammattitaito (19).

Kohdetta arvioidessaan kriitikko voi tarvita tietoja monelta alueelta, kuten taidehistoriasta ja -tutkimuksesta, psykologiasta, sosiologiasta, lääketieteestä jne. Lisäapuna voi käyttää erilaisia taiteentutkimuksen ja kritiikin teorioita. (Lehtonen 1994, 19.) Esimerkiksi Martta Heikkilä (2012, 46) erottaa taideteorioista ja taiteen kategorioista puhuttaessa neljä suuntausta, joista kullakin on omat kriteerinsä taiteen arvioimiseksi. Ne ovat realismi, ekspressionismi eli ilmaisuteoria, formalismi ja instrumentalismi.

4.1.2. Taidekritiikin osa-alueet

Monenlaisia teorioita on siis mahdollista soveltaa arvostelussa. Mielestäni olennaisimmat ovat kuitenkin Martta Heikkilän (2012) listaamat kolme (taide)kritiikin osa-aluetta. Ne ovat kuvaus, tulkinta ja arvottaminen.

Kuvaus tarkoittaa teoksen tarkastelemista objektiivisesti: mitä se esittää, millaisia värejä tai sommitelmia siinä on, millaisia ovat sen esteettiset ja ilmaisevat ominaisuudet (Heikkilä 2012, 39). Kuvauksella on tiedollinen merkitys. Se esittelee teoksen, tekee tarinasta yhteenvedon ja antaa välineet ymmärtää kritiikkiä ja sen näkökulmaa. Jokainen kuvaus on valintaa: mihin yleisön kannattaa kriitikon mielestä kiinnittää huomiota? Mikä on tärkeää ja mikä toisarvoista? (Heikkilä 2012, 39–41.)

Tulkinta tähtää toisen tekemän objektin ymmärtämiseen. Se tarkoittaa, että kriitikko valikoi teoksesta häntä kiinnostavia piirteitä, jotka vaikuttavat teoksen arvoon ja jotka siksi vaativat selitystä: miksi jokin piirre tai asia on teoksessa ja miten se vaikuttaa teoksen kokonaisuuteen? (Heikkilä 2012, 42.)

Kuvaus ja tulkinta puolestaan perustelevat arvottamista. Kritiikin teoreetikot esittävät, että juuri arvottavuus erottaa kritiikin käsitteellisesti muista taiteesta puhumisesta käytetyistä keskustelu-, tulkinta-, selitys- ja analyysimalleista. Arvottamista voidaan myös pitää kritiikin pääasiallisena tavoitteena. (Heikkilä 2012, 42.) On tietysti syvällisen pohittamisen arvoista kysyä, voiko taidetta ylipäänsä pistää paremmuusjärjestykseen kriittisessä mielessä (Elokuvantaju, hakupäivä 11.9.2013).

4.1.3 Arvostelun säännöt

Kaikkia tulkinta- ja arvottamismalleja ei ole sovitettavissa jokaiseen teokseen. Lähestymistapa on ratkaistava tapauskohtaisesti. Onko teos esimerkiksi teorialähtöinen, historiallinen tai poliittinen? Teos voi kiinnostaa kriitikkoa henkilökohtaisella tasollakin, joten tällöin nousevat esiin toisenlaiset arvottamisen perusteet. Tapauskohtaisesti voi myös pohtia, ovatko taiteilijan persoonallisuus tai tavoitteet tulkinnan kannalta olennaisia. (Heikkilä 2012, 52.)

Usein kyseenalaistetaan, onko taide jotakin, minkä arvioimisessa on olemassa tiettyjä sääntöjä. Widescreen-sivuston Hanne Itärinne pohtii, että kritiikkejä lukiessa tulee usein mieleen, että kenties kyse on enemmän ihanteista kuin universaaleista käytännöistä (2012, hakupäivä 16.9.2013). Martta Heikkilä (2012) muistuttaa, että on miltei mahdotonta rajata tarkasti kritiikin keinoja. Kritiikin laatimiseksi ei juurikaan ole valmiita yhdenmukaisia periaatteita. Tämä johtuu kritiikin moninaisista muodoista. Kriitikot laativat kritiikkejä kaikista taiteenlajeista ja keskenään hyvin erilaisista teoksista ja kulttuurin ilmiöistä. Kritiikkiä voi ilmestyä esimerkiksi akateemisissa julkaisuissa ja sanomalehdissä, esitelmissä, keskustelutilaisuuksissa, televisiossa, radiossa ja arkipuheessa. (Heikkilä 2012, 27.) Kritiikin oletettuja kaavoja onkin pyritty rikkomaan. Esimerkiksi runoilijat ovat käyttäneet kokeilevaa kritiikkiä ja laatineet kritiikkejä runomuotoon (Heikkilä 2012, 46).

Useat kriitikot määrittelevät kritiikin tärkeimmäksi tehtäväksi arvottamisen. Sellaiselle

ei juuri ole tiettyjä sääntöjä, vaan loppujen lopuksi arviointi lähtee enemmänkin omasta itsestä: omista näkemyksistä, kokemuksista ja alan ja taiteen tuntemuksesta. Koska taidearvosteluissa ei ole käytettävissä yleispätevää mittajärjestelmää, toimii mittarina arvostelija itse. Mittarin laatu riippuu arvostelijan koulutuksesta, tiedoista, taidoista, elämäkokemuksesta, mielipiteistä ja kaikesta mitä arvostelija persoonana on. Koulutus ja taidekasvatus näkyvät siinä, miten arvostelija osaa sijoittaa teoksen kulttuurikartalle. Myös tiedot muilta aloilta auttavat suhteuttamaan teoksen sisältöä. (Lehtonen 1994, 20.)

4.1.4. Kriitikon ominaisuudet

Kriitikon työ vaatii arvostelukykyä ja ajanmukaista tietoa asioista (Heikkilä 2012, 28). Jotta kriitikko voi arvioida teoksen, on hänellä oltava jonkinlaista kokemusta teoksen taiteenlajista, sen genrestä ja mahdollisesti myös tekijästä. Perusteettomat tuntemukset tai tutkimuskoulutus eivät riitä, vaan kriitikolla tulee olla käytännön kokemusta arvostelualaltaan. (Lehtonen 1994, 6.) Laadukkaassa kritiikissä edellytyksenä on laaja ja syvälinen oppineisuus, tiedot ja niiden hallinta: oman alan erikoistiedot yhdistettyinä laajaan yleistietoon (Lehtonen 1994, 14). Kriitikon on ymmärrettävä aikansa ilmiöitä. Kulttuurin trendit näkyvät myös arvosteluissa. (Lehtonen 1994, 20.) Esimerkiksi Black Sabbath ei 70-luvun alussa vakuuttanut ja kriitikot kirjoittivat, ettei bändistä tule koskaan mitään. Black Sabbath oli kuitenkin edelläkävijä ja loi kokonaan uuden musiikkityylin. Nykyään he ovat yksi maailman merkittävimmistä yhtyeistä ja monen rock- ja metallartistin esikuva.

Mikäli mahdollista, tulee arvostelijan hahmottaa taiteilijan kehityskaaria ja havaita suunnanmuutokset (Lehtonen 1994, 15).

100 sivua poliittista sarjakuvaa -teosta lukiessa huomio kiinnittyi useisiin häiritseviin tekijöihin. Mielestäni esimerkiksi teksti oli liian pientä ja sitä oli suhteessa liian paljon, mikä teki lukemisesta kangertelevaa. Sokerihullu puolestaan oli päinvastainen. Rosoisen ja luonnosmaisena näköinen teos oli välttänyt kaoottisuuden. Sen ilme oli pelkistetty ja tekstiä sopivasti. Uskon että arvosteluista välittyy oma kokeneisuuteni sarjakuvamaailmasta. Palaan aiheeseen seuraavassa pääluvussa.

Teosta on mahdollista tulkita useista näkökulmista, jotka voivat olla ristiriidassa keskenään. Tällaisissa tapauksissa riittävä pohjatieto ja asioiden välisten yhteyksien selvittä-

minen auttaa kriitikkoa löytämään olennaiset näkökulmat. Kriitikko voi hyödyntää erilaisia näkökulmia ja siten ottaa huomioon erilaiset arvot. (Heikkilä 2012, 50–51.)

Samaan aikaan kun kriitikolta vaaditaan laajaa lukeneisuutta ja kokeneisuutta, edellytetään usein, että arvostelijan on oltava kuin katsoja, joka näkee teoksen ensimmäistä kertaa. Asetelma on ristiriitainen ja molempien näkökulmien huomioiminen on haastavaa. Vaikka arvostelijan edellytetään tuntevan lajinsa, voi liika taustatieto olla pahasta, sillä sitä ei ole tavallisella taiteenkuluttajallakaan. (Lehtonen 1994, 15.) Kriitikko voi syyllistyä taiteilijan liikaan selittämiseen ja ilmaista itseään lukijalle epäselvällä tavalla.

Kriitikon on kuitenkin mahdollista lähteä arvioimaan teosta hyvinkin maallisista lähtökohdista. Sellaiset epämääräiset tuntemukset kuten ”tämä on kiinnostavaa”, ”tässä on jotakin vikaa”, ”tätä en ymmärrä” tai ”tämä alkaa olla kunnossa” ovat hyvä lähtökohta täsmällisemmälle tiedolle. Luottamalla intuition voi päästä lähemmäs tavoitteitaan. (Kaakkuri-Knuutila 1998, 35.)

4.1.5. Perusteleminen

Tämä kaikki ei riitä. On verrattain helppoa kertoa, mitä näkee ja mitä kokee. Kriitikon olisi annettava lukijalle uusia ajatuksia.

Arvostelijalla on vastuu lukijoiden valistajana, sortumatta kuitenkaan ylimieliseksi oppimestariksi. Lukijoita on myös yllytettävä harrastamaan taidetta.

Kriitikko tarjoaa lukijalle ajattelemisen aihetta, hän voi selkeyttää joitakin yksityiskoh-
tia, suunnata mielenkiinnon johonkin uuteen, ja avata uusia näkökulmia teokseen (Lehtonen 1994, 13, 27). Toisinaan kritiikki voi vain osoittaa asioita, ja joskus on mahdollisuus kirjoittaa jotakin sellaista, mitä kukaan ei ole vielä sanonut. Kriitikko saattaa myös tarjota yleisölle mahdollisuuden tutustua uusiin taiteilijoihin ja teoksiin. Kriitikon tulkinta teoksesta voi toisinaan osua oikeaan ja toisinaan olla kyseenalainen, mutta sillä voi silti olla suuri vaikutus: kriitikko voi olla ensimmäinen, joka ymmärtää jonkin teoksen ja taiteilijan merkityksen. (Heikkilä 2012, 54.)

Nykyiset taidekeskustelut eivät keskity niinkään kysymykseen siitä, mitä taide on, vaan miten taide vaikuttaa kokijaan. Tämä saattaa olla samalla taiteen kritiikin ratkaiseva

kysymys. Erimielisyydet koskevat yleensä taidetta, jolle ei ole vielä käsitteitä ja kriteerejä. Tällaisia ovat esimerkiksi aiempia taidekäsityksiä kyseenalaistamaan ja kumoamaan pyrkineet taidemuodot, kuten nykyaide ja sen avantgarde-ilmiot. (Heikkilä 2012, 36.)

Sekä taiteilijalla että kriitikolla on eettisiä ja esteettisiä arvoja, joita he tuovat töissään esiin. Taide heijastaa aina jossakin määrin taiteilijan maailmankuvaa, poliittisia näkemyksiä, ideologioita, yhteiskunnallisia oppeja ja periaatteita. Taide tekee samalla näkyväksi älyllisiä ja esteettisiä mieltymyksiä ja makua, taiteilijan taustalla olevaa institutiota, hänen sosiaalista ympäristöään ja kulttuuria, josta kaikki edelliset ovat osia. Kriitikin tehtävänä on tuoda näitä esiin ja parhaimmillaan edistää keskustelua koko todellisuudesta. (Heikkilä 2012, 52.)

Itsetuntemus ja itsekriittisyys ovat tärkeitä kritiikissä. Omat halut ja arvot on tiedostettava, ja vasta sitten kannattaa asetella teoksia arvojärjestykseen. (Elokuvantaju, hakupäivä 11.9.2013.)

Taiteen luonteeseen kuuluvasta moniselitteisyydestä johtuu, että kriitikot ovat usein keskenään eri mieltä koulutuksesta ja kokemuksesta huolimatta. Ristiriitojen ja tulkintaerimielisyyksien edessä auttaa, jos kriitikko välttää dogmaattisuuden, itsekorostuksen ja yhdenmukaiset näkemykset – tärkeintä työssä on kyky kehottaa yleisöä näkemään. (Heikkilä 2012, 32.)

Erityisen paljon keskustelua ja jopa kiistoja aiheuttaa vastakkainasettelu kritiikin subjektiivisuudesta ja objektiivisuudesta. Toisaalta kriitikon on pyrittävä olemaan objektiivinen: hän ei saa antaa mielipiteidensä liikaa vaikuttaa tekstiinsä, hänen on kerrottava rehellisesti lukijalle mistä teos kertoo ja pyrittävä tulkitsemaan sitä universaalisti. Toisaalta, mikäli arvosteleminen lähtee omasta itsestä - kokemuksista, tunteuksista ja taustoista - onko puolueettomuus lainkaan mahdollista?

Vapaa kirjoittaja Otto Suuronen (15.11.2013, haastattelu) ei näe tämän välillä ongelmaa: molemmat seikat on mahdollista ottaa huomioon.

"Subjektiivisesta mielipiteestä on hyvä pitää kiinni, mutta kukin teos tulee objektiivisesti suhteuttaa genreensä tai valmistumisajankohtaan", hän toteaa.

Myös kritiikkien sisällöt aiheuttavat ristiriitoja. Aamulehden vastaavan päätoimittajan Matti Apusen mukaan kulttuurikirjoittamisen pitää kehittyä. Enää ei pitäisi kirjoittaa muodosta vaan teoksen käsittelemästä temasta.

“Minusta tärkein uutinen on se teos itse, sen teoksen tulkinta ja mitä siitä tulee kertoa lukijoille”, sanoo puolestaan Siskotuulikki Toijonen Suomen arvostelijoiden liitosta. Taiteilijat ja kriitikot suhtautuvat tähänkin ajatukseen aivan eri tavalla. (Karhumäki 2010, hakupäivä 16.9.2013.)

Olennaista on, että kaikelle mitä arvostelija teoksesta sanoo, on oltava perustelut. Arvostelu on henkilökohtainen kannanotto, joka ei kuitenkaan saisi olla ainoastaan positiivista tai negatiivista. Arvostelija vastaa kirjoittamastaan. (Lehtonen 1994, 27.) Taiteellisen arvon kyseenalaistaminen vaatii selitystä siitä, mihin kriitikon käsitykset pohjautuvat: kriitikko voi esim. asettaa teoksen laajempaan yhteyteen ja vertailla sitä toisiin teoksiin tai osoittaa toteutuksen puutteita. (Heikkilä 2012, 43.) Otto Suuronen (15.11.2013, haastattelu) siteeraa haastattelussani Antti Selkokaria (Aamulehti): ”Aina voi sanoa, että itkin kuin vesiputous, mutta kriitikon tehtävä on jäsenellä, miksi näin käy”.

Jo arvioitavien kohteiden valinta on osa arvottamisprosessia. Siksi on syytä pohtia kriitikon vastuuta. Koska kriitikko ilmaisee käsityksiään julkisesti, hänen tulisi kyetä harjoittamaan itsekritiikkiä ja tarkastelemaan omia vaikutteitaan ja ennako-oletuksiaan. (Heikkilä 2012, 32, 43.)

Perustelujen lisäksi, moittimisen asemesta, olisi myös esitettävä parannusehdotuksia (Ihonen 2000, hakupäivä 2.10.2013). Mikäli taiteilija teki jotakin, joka on kriitikon mielestä huonoa tai väärää, tulisi hänen pohtia vaihtoehtoisia ratkaisuja. Pelkkä epäkohtien löytäminen teoksesta ei vielä riitä eikä kehitä kulttuuria. Rakentava kriittisyys on tekijän ja kriitikon vuorovaikutteisuutta. (Elokuvantaju, hakupäivä 11.9.2013). Siten kritiikki voi olla luovaa ja hyvinkin vapaata (Heikkilä 2012, 42).

Kritiikki voi auttaa taiteilijaa ymmärtämään omia teoksiaan ja antaa niille uusia merkityksiä, tietoa ja uusia ideoita, osallistumista keskusteluun ja eräänlaista vertaistukea - tietoa siitä, kuka taiteilija kulloinkin tekee mitäkin ja millaisia ilmiöitä syntyy ja häviää (Heikkilä 2012, 53).

Kriitikon kiistattomiin vahvuuksiin kuuluu reilu asenne taiteilijaa kohtaan, eli tahallisen ilkeyden tai ivailun karttaminen ja asianmukaisten kriteerien soveltaminen teosten tarkasteluun (Heikkilä 2012, 33).

4.1.6. Yleisön huomioiminen

Lopuksi kriitikon olisi hyvä tiedostaa, millaiselle yleisölle hän arvostelun kohdistaa ja millaisia ovat hänen tavoitteensa. Kohderyhmän huomioiminen saattaa määritellä kriitikin käsittelemiä näkökulmia, käsitteiden käyttöä ja kirjoitustyyliä. Yleisö voi laajuudessaan käsittää koko päivä- tai aikakauslehden lukijakunnan. Se saattaa käsittää asiantuntijoita ja taiteilijoita, mutta myös tavallisia kulttuurista kiinnostuneita kansalaisia. Kriitikon tarkoitus onkin usein saada mahdollisimman laaja joukko pohtimaan taidetta. (Heikkilä 2012, 14–15.)

Ensimmäisessä pääluvussa todettiin, että kriitikko on opastaja. Kriitikko esittelee taidetta, valaisee sitä eri kulumista ja pohtii taiteen arvoa yhteiskunnassa (Heikkilä 2012, 28). Hän esittelee yleisölle myös tuntemattomia ja haastavia teoksia. Hän tarjoaa näkemyksiä, joiden ansiosta yleisön on mahdollista lähestyä teoksia helpommin siten, että ne vaikuttavat kiinnostavammilta, syvällisemmiltä tai merkityksellisemmiltä. Kriitikot etsivät usein yhteiskunnallisia, kulttuurisidonnaisia, historiallisia tai psykologisia merkityksiä taideteosten pinnan alta. (Heikkilä 2012, 31–32.)

Arvostelijalla tulee olla kyky ilmaista itseään ymmärrettävästi.

“Sivistyneenä kielenhallitsijana kriitikon tulisi myös lukea mahdollisimman paljon erilaisia tekstejä: kaunokirjallisuutta, uutisjournalismia, aikakauslehtiä, mutta myös toisten kritiikkejä”, muistuttaa Otto Suuronen (15.11.2013, haastattelu). Hänen mielestään hyvä arvostelu on myös lukuelämys kriitikon kokemasta taideteoksesta.

On myös otettava huomioon media ja sen laitt. Esimerkiksi lehti on radioon verraten erilainen ilmaisukanava. Lisäksi on pidettävä mielessä vastaanottajien ymmärtämis- ja omaksumiskyky. Arvostelijalle on hyväksi taito innostaa ja tarvittaessa ärsyttää (Lehtonen 1994, 14). Siskotuulikki Toijonen (2010, 116) jopa toteaa Kriitiikin kasvot -teoksessa, että kriitikon on kirjoitettava monikerroksisesti, kuten tekstin ammattilaiset, kirjailijatkin kirjoittavat. Ironia, huumori ja satiiri ovat hyviä välineitä kerrottaessa lukijalle, mitä luetun tarinan keskellä mahdollisesti kannattaa kokea. (Toijonen 2010, 116.)

4.2 Pisteyttäminen

Arvioihin lisätään lähes aina pisteet, joiden perusteella teos arvotetaan. Tämä helpottaa ainakin lukijaa jonkin verran teoksen sijoittamisessa akselille hyvä-huono. Lukijalle on avuksi, jos arvostelija kirjoittaa näkyviin mittarinsa, arvostuksensa tai näkökulmansa (Lehtonen 1994, 28).

Verkkajulkaisu Film-O-Holic (hakupäivä 11.9.2013) on julkaissut nettisivuillaan omat arvostelukäytäntönsä. He ovat perustelleet tähdityksensä seuraavalla tavalla:

:(= ajanhukkaa

:/ = tavanomainen

:):) = hyvä, katsomisen arvoinen

:):):) = erinomainen

:):):):) = mestariteos

Nykyään on yleistä edustaa ääripäätä, siis esimerkiksi arvosteluasteikolla 1-5 annetaan joko 1–2 tai 4–5 tähteä. Ääripäät kiinnostavat yleisöä ja media on muuttunut entistä jyrkempiä vastakohtaisuuksia suosivammaksi (Selkokari 2010, 53).

"Kuka tahansa ammatissaan vähänkään kauemmin työskennellyt kriitikko tietää, että suurin osa tarjolla olevista teoksista on aina väistämättä keskinkertaisia", toteaa Antti Selkokari Kritiikin kasvot -teoksessa (2010, 53).

Uskon itse sortuneeni arvosteluissani juuri tähän. Moni käsittelemäni teos edusti taatusti keskitasoa, mutta ääripäiden antaminen on paitsi kiinnostavaa lukijalle, myös helppoa kriitikolle. Tarkastellessani arvostelujani annoin aina joko kaksi tai neljä tähteä, en enempää, en vähempää enkä mitään siltä väliltä.

Pisteyttäminen onkin haastava osa kritiikkiä. Teoksen arvottaminen on monimutkainen prosessi. Jotkut arvostelijat käyttävät esimerkiksi peliarvosteluissa metodia, jossa he lähtevät puolestavälistä ja lisäävät plussia ja miinusia. Se ei ole toimivaa mielestäni. On teoksia, jotka ontuvat monella osa-alueella, mutta joka onnistuu ehkä toisella osa-alueella niin taitavasti, että viat jäävät taka-alalle.

4.3 Hyvän arvostelun kriteeristö

Hyvältä kritiikiltä vaaditaan paljon. Tämän toteaa Markku Ihonen Iltalehden artikkelissa (2000, hakupäivä 2.10.2013). Hänen listauksensa perusteella se on äärimmäisen haastavaa: kritiikin tulee olla analyttistä, eli teosta eri näkökulmista erittelevää ja samalla synteettistä, eli koko teosta tarkastelevaa ja sen merkityksiä pohtivaa. Toisaalta hyvä kritiikki on intiimisti ymmärtävää, taideteokseen mukaan heittäytyvää, ja samalla selkeästi teokseen etäisyyttä ottavaa.

Hyvä on suhteellinen käsite. On kuitenkin piirteitä, joita ammattimaisesti toteutetulta kritiikiltä on syytä edellyttää. Edellisten lukujen tutkimusten perusteella olen laatinut hyvälle kritiikille ja kriitikolle 18 kohdan kriteeristön. Toiston välttämiseksi selitän vain lyhyesti kunkin kohdan merkityksen ja tulkintatavan.

Kuvailu.

Teoksen objektiivisten piirteiden selvittäminen, teoksen esitleminen ja luokittelu. Yleisölle kerrotaan mistä teos kertoo, miltä se näyttää, miten se ilmaisee asioita jne. Kuvailu on myös aina valinta: kriitikko päättää mitkä ovat olennaiset ja huomionarvoiset ominaisuudet.

Tulkinta.

Yleisöä on autettava ymmärtämään teoksen sanomaa. Se on kykyä löytää yhteyksiä ja kyseenalaistaa asioita.

Arvottaminen.

Arvottaminen punnitsee teoksen hyvyttä tai huonoutta. Monet asiantuntijat määrittelevät sen kritiikin tärkeimmäksi piirteeksi.

Asiantuntevuus.

Kolme edellä mainittua edellyttävät asiantuntijuutta. Kriitikon on tunnettava ala, josta hän kirjoittaa. Kriitikot usein harrastavat intohimoisesti omaa alansa, mutta useilla heistä on myös koulutusta. Intohimo ei kuitenkaan saa tehdä kriitikkoa sokeaksi teokselle. Esimerkiksi luja fanittaminen saattaa estää objektiivisen katsomisen. Asiantuntevuus ilmenee kykyinä vertailla teosta muihin alan teoksiin tai taiteilijan omaan aikaisempiin töihin.

Asenne.

Kriitikko tekee työtään, joten hänen on katsottava, luettava tai kuunneltava teosta eri tavalla kuin yleensä. Lisäksi on ehkä arvioitava teos, josta ei ole lainkaan kiinnostunut. Ylimielinen, alentuva tai epämotivoitunut asenne välittyvät tekstistä. Samoin tekstistä näkyy myös kriitikon intohimo omaan aihealueeseen, tai kyky heittäytyä.

Uusien näkökulmien ja vaihtoehtojen antaminen.

Hyvä kriitikko antaa yleisölle uusia ajatuksia ja saa tarkastelemaan teosta uudesta näkökulmasta. Kriitikko voi myös esitellä teosta suhteessa vallitsevaan yhteiskuntaan. Erityisesti moittiessaan teosta tulisi kriitikon kyetä näkemään, minkälainen teos voisi olla.

Valistaminen.

Kriitikon tehtävään kuuluu tiedottaa ihmisiä uusista teoksista. Kriitikki saattaa avata silmiä uusille taidesuuntauksille. Yleisö voi löytää myös marginaaliset taiteilijat.

Palaute taiteilijalle.

Kriitikko ei tee arvostelua pelkästään lukijoille. Hyvä arvostelu auttaa taiteilijaa kehittymään työssään. Mikäli mahdollista, asiansa osaava kriitikko pystyy myös peilaamaan taiteilijan työtä tämän aiempiin teoksiin.

Perusteleminen.

Kriitikon on osattava perustella näkemyksensä. Mikäli kritisoi tekijää, on osattava esittää myös vaihtoehtoisia ratkaisuja. Jos kriitikko kertoo teoksen herättäneen hänessä tiettyjä tunteita, hänen olisi myös osattava määritellä mistä nämä tunteet kumpuavat ja miksi.

Mukautuvaisuus.

Kriitikon on osattava noudattaa työnantajansa asettamia ohjeita. Arvostelussa on otettava huomioon käytettävissä olevan median keinot, arvostelun on sovittava ko. median linjaan ja noudatettava sen asettamia ohjeita ja rajoituksia, kuten merkkimäärää. Etenkin median murroksessa printtimedia suo yhä vähemmän tilaa kritiikille ja kapinoimisen sijaan kriitikon onkin otettava haaste vastaan ja mukauduttava hänelle suotuun pienempään tilaan. Laatu on tärkeämpää kuin merkkimäärä. On myös ymmärrettävä ajan henki eikä vieroksuttava uutta, vaan nähdä teos osana aikaa.

Näkökulmien tasapaino.

Sekä subjektiivinen että objektiivinen näkökulma on otettava huomioon ja pyrittävä tasapainoon faktan ja esteettisyyden kanssa. On myös pelattava sen median sääntöjen mukaan, jolle kritiikki tuotetaan: he saattavat vaatia joko henkilökohtaista tai teoreettisempaa otetta.

Yleisön huomioiminen.

Kriitikon tulisi muistaa, kenelle hän ensisijaisesti kritiikkinsä suuntaa. Siihen vaikuttavat millaisessa mediassa hän työskentelee ja kuka hänen kritiikkinsä mahdollisesti vastaanottaa. Yleisön huomioiminen vaikuttaa kriitikon tapaan ilmaista itseään.

Ajankuva.

Hyvä kriitikko näkee tulevat hitit ja klassikot. Hän osaa peilata teosta ympärillään vallitseviin trendeihin.

Kieli.

Hyvä kriitikko käyttää hyvää äidinkieltä. Itseään on ilmaistava selkeästi ja ymmärrettävästi. Liiallinen päteminen ja monimutkainen kieli karkottavat lukijoita. Huumori ja satiiri ovat tehokeinoja houkuttaa lukijoita. Lisäksi kritiikin tulisi olla lukuelämys. On huomioitava myös houkutteleva otsikko ja arvostelun rakenne.

Keskustelun herättäminen.

Hyvä kriitikko herättää keskustelua teoksesta. Sen kautta voidaan keskustella myös yhteiskunnallisista ilmiöistä, taiteen/genren tilasta jne. Keskustelua voidaan herättää joko omassa mielessä, tai sitten yleisön ja taiteilijan välillä jne.

Yleissivistys.

Kriitikon tulee tietää, mitä maailmalla tapahtuu. Se auttaa häntä sijoittamaan teoksen taidekartalle ja hän pystyy teoksen kautta peilaamaan ympäröivää yhteiskuntaa. Yleissivistys auttaa myös ymmärtämään teoksen sanomaa. Sivistynyt kirjoittaja ei nolaa itseään. Eräässä teoksessa annettiin esimerkki kiinalaisravintolasta, jonka riisiä moitittiin puuroiseksi.

Vastuun ottaminen.

Kriitikko on vastuussa sanomisistaan itselleen, yleisölleen ja taiteilijoille. Hänellä on moraalinen velvoite totuudenmukaisuuteen. On ymmärrettävä teoksen ja sen tekijöiden tavoitteita ja motiiveja. Monet ihmiset lukevat hänen tekstejään. Siksi kriitikko on vastuussa välittämästään maailmankuvasta ja arvostelun vaikutuksesta taiteilijaan.

Lisäksi: kunkin taiteenlajin erityispiirteiden huomioiminen.

Jokaisella taiteenlajilla on omat erityispiirteensä, joiden mukaan niitä pitää arvioida.

Jokaisella on omat tarinankerrontakeinonsa ja visuaaliset kikkansa.

Sarjakuvien arvioiminen on erilaista kuin vaikkapa elokuvien ja kirjojen. Dylan Meconis -sivusto listasi kymmenen mokaa, joihin kriitikot usein sortuvat tehdessään sarjakuva-arvosteluja

Sarjakuvat (strippialbumit, sarjakuvanovellit ja muistelmateokset) ovat soluttautuneet kirjallisuusmarkkinoille ja aikuisten luetuimpien kirjojen listalle. (Meconis 2012, haku päivä 28.10.2013) Siksi kriitikot saavat usein tehtäväkseen kirjoittaa niistä. Dylan Meconisin mukaan tulokset ovat ristiriitaisia. Meconis syyttää kriitikoita laiskoiksi, hämmentyneiksi, tietämättömiksi, alentuviksi ja avuttomiksi.

Jotkut esimerkiksi suorastaan paheksuvat sitä että heidän käteensä annetaan kirja, jossa on kuvia. Joku voi huomioda iloisesti, että tämähän on hyvä formaatista huolimatta. Jälkimmäisessä hyvän tarkoituksen sijaan kriitikko kuitenkin osoittaa omat ennakkoluulonsa ja alentaa sarjakuvan matalakulttuuriksi. Meconisin mukaan vähättelevät asenteet ilmenevät siitä, miten erityisen lahjakkaan piirtäjän tai tarinankertojan kohdalla ihmetelään, että miksi tekijä ei tehnyt teoksestaan elokuvaa tai kirjaa. Ikään kuin kyse olisi taiteilijan valinnasta eikä hänen intohimostaan. Monen on myös yhä vaikea ymmärtää, että sarjakuvat eivät ole enää pelkästään lapsille.

Sarjakuvaharrastajia harmittaa erityisesti termien väärinkäyttö, joka toistuu usein kriitikissä. Dylan Meconis muistuttaa esimerkiksi, että "kaikki sarjakuvaromaanit ovat sarjakuvakirjoja, mutta kaikki sarjakuvakirjat eivät ole sarjakuvaromaaneja." Sarjakuvan elementtejä ovat esimerkiksi puhakupla ja ruutu – ei sanapallo tai kuvalaatikko.

5 KRITIIKKIENI ANALYYSIT

Luvussa tarkastelen kriittisesti kahta kirjoittamaani arvostelua. Ensimmäisen tekstin olen kirjoittanut Voima-lehdelle näytetyönä ennen harjoitteluni alkua, toinen puolestaan on harjoittelussa kirjoittamani viimeinen arvostelu. Ensimmäinen arvosteltava teos on 100 sivua poliittista sarjakuvaa, toinen on Sokerihullu. Molemmat löytyvät liitteinä opinnäytetyöni lopusta (ensin mainittu liite 1, jälkimmäinen liite 2).

Molemmat arvostelut sattuvat olemaan sarjakuva-arvosteluja. Monipuolisuuden vuoksi olisin halunnut kirjoittaa kahden eri kulttuurin alan teoksista, sillä olen kirjoittanut myös levyistä, elokuvista ja kirjoista. Toisaalta olen harrastanut sarjakuvia vuosia ja teksteistä lienee pääteltävissä oma tietotaitoni kyseisen taiteenmuodon saralta. Näistä teksteistä on havaittavissa, että sarjakuva saattaa olla omin juttuni: mielestäni näissä teksteissä olen sekä vahvimmillani että heikoimmillani. Oman tyylini kehittyminen ja oman äänen löytäminen on selkeästi havaittavissa. Monissa lähteissäni korostettiin kokemuksen ja intohimon olennaisuutta tiettyyn alaan suuntautuneilla kriitikoilla. Sarjakuva onkin minulle vuosien saatossa tutuksi tullut aihe. Olen lukenut sarjakuvia koko elämäni ja opiskellut vuoden Limingan taidekoulun sarjakuvalinjalla. Siksi tunnen sarjakuvan keinot.

100 sivua poliittista sarjakuvaa -teoksen arvio on ensimmäinen jonka Voimalle kirjoitin. Ihme ja kyllä sen kautta minut myös valittiin työharjoitteluun. Nyt kun itse luen sitä, tunnen välillä syvää nolostusta. En ollut aiemmin kirjoittanut arvosteluja, joten on toki ymmärrettävää, etten ollut aivan omimmillaan tällaisen tekstin parissa. Myös kritiikille asetettu pituus, 1000–2000 merkkiä, yllätti amatöörin. On melko haastavaa tiivistää kaikki sanottavansa pieneen merkkimäärään. Koska kirjoittamani teksti aiheutti minussa niin voimakkaita häpeän ja ärstyksen reaktioita, totesin että se on silloin analysoitava.

Tutkimuksissani sovellan edellisessä luvussa määrittelemääni kriteeristöä ja samalla pyrin huomioimaan, minkälaista kehitystä neljässä kuukaudessa on tapahtunut.

5. 1 Ensimmäinen arvostelu: 100 sivua poliittista sarjakuvaa

Ensimmäinen huomio: valitan liikaa. Kuvailen liian vähän itse sisältöä ja sitä mistä sarjakuvat kertovat. Se olisi ollut olennaisempaa kuin nillittäminen siitä, että Le Monde

diplomatie on vaikeaselkoinen. Kirja sisälsi paljon kiinnostavia tarinoita ja kanta-aot-tavia aiheita, ja niiden esilletuomiseen olisi pitänyt panostaa huomattavasti enemmän. Muotoa kuvailen jonkin verran: kritisoin useiden sarjakuvataiteilijoiden kyvyttömyyttä hyödyntää sarjakuvaa taiteenmuotona. Se on tärkeä huomio, sillä teos on välillä vaikea-lukuinen ja osoitan tuntevani sarjakuvakerronnan keinot. Sisältö kuitenkin koostuu useiden tekijöiden teoksista ja osa niistä oli hyvin toteutettuja. Positiiviset puolet olisi-vat ansainneet enemmän tilaa. Ikävien asioiden kirjoittaminen on ollut selvästi haus-kempaa. Myönnän, olen kirjoittaessani nauttinut räävittömän tekstin tuottamisesta enemmän kuin ylistyssanojen keksimisestä. Tässä arvostelussa hyvät asiat jäävät kui-tenkin selkeästi ärsyyntymisestä syntyneiden ajatusten varjoon.

Tulkintaan en juuri panosta. En erittele mikä merkitys teoksella on eikä sen sanoma käy ilmi.

Perusteluillekaan en suo painoarvoa. Nostan esiin paljon ongelmia: kuvailen teosta sa-noilla ”vaikeaselkoinen”, ”ärsyttävä” ja ”ristiriitainen”. Tästä huolimatta olen kokenut 100 sivua poliittista sarjakuvaa -teoksen neljän tähden arvoiseksi. Oma argumentaationi on siis ristiriitaista. Kahdessa ensimmäisessä kappaleessa olen syyttänyt Diploa moni-mutkaisuudesta - nyt käännän kelkkani ja totean sen olevan "kaiken kaikkiaan toimiva kokonaisuus". Lisäksi "lukijaa ei päästetä liian helpolla" -toteamus tuntuu monimutkai-suudesta valittamisen jälkeen suorastaan viisastelulta. Hyviä puolia olen onneksi löytä-nyt, mutta niiden avaamiseen olisi pitänyt käyttää enemmän palstatilaa kuin kiukutte-luun. Kriitikoilla on ollut paljon erimielisyyksiä siitä, tuleeko kritiikin olla subjektiivista ja kuinka paljon omaa persoonaa saa olla pelissä. Itse olen selkeästi, ja ehkä jopa liiaksi, ottanut omakohtaisen näkökulman alusta lähtien.

Miksi ja miten tarinat koskettavat? Miten ne pääsevät lähelle? Luettelen monenlaisia teoksen aiheuttamia tuntemuksia, mutten määrittele niitä millään tavoin enkä kuvaile tarpeeksi. Miksi tunsin mitä tunsin? Le Monde diplomatie ei ehkä ole tyylliseni ja tietenkin on aina hyvä kyseenalaistaa asioita, mutta en perustele tarpeeksi. Vetoan lä-hinnä vaikeaselkoisuuteen. Se saa vain minut näyttämään hölmöltä. Mikä tekee Diplosta monimutkaisen? Miksi se on vaikeaselkoinen? Millä tavoin "polttavan ajankohtainen" ilmenee? Miksi sarjakuva aukaisee selkeämmin Diplon ilmaisua? Millä tavoin sarjaku-vat "koskettavat ja pääsevät pakahduttavan lähelle"? Tuhanteen merkkiin on mahtunut lähinnä purnaamista Diplon muodosta ja ilmaisun monimutkaisuudesta. Olisin voinut

käyttää merkkimäärän hyväkseni ja perustella tai avata sisältöjä enemmänkin.

Kieli on suhteellisen hyvää ja selkeää. Ilmaisua on tarkoituksella provosoiva. Se on hauskaa, muttei ehkä kovin fiksuria. Rakennetaan ei ole kovin selkeä. Miksi kerron teoksen sisällöstä vasta viimeisenä? Otsikko puolestaan on poimittu teoksen johdannosta. Kaiken kritisoimisen jälkeen se tuntuu lähinnä ivalta Diploa kohtaan. Otsikko olisi hyvä ja toimiva, mikäli valottaisin mihin se viittaa: kantaottaviin, sielukkaisiin, jopa vallankumouksellisiin sarjakuviin ja ymmärrykseen siitä, että sarjakuvakin on tehokas viestintäväline.

Provosoivuus herättäne keskustelua. Toivottavasti keskustelu herää ainakin sarjakuvailmaisuuksiin. Mukana oli kiinnostavia tarinoita ja kaunista kynänjälkeä, mutta luettavuus kärsii, mikäli sarjakuvan ilmaisua ei tunneta. Moitin arvostelussa Monde diploa monimutkaiseksi ja sarjakuvaa hyvänä, selkeänä vaihtoehtona ilmaisemiselle. En tiedä ovatko muut edes kritisoineet Diploa. Onhan lehden hyvä mieltä ilmaisuaan, mikäli se ei lukijoille oikeasti aukene. Palaute Diplolle on kuitenkin ilmaistu lapsellisesti. Vastuuta ei ole otettu: en ole ajatellut tarpeeksi pitkälle Diplon kritisoimisen vaikutusta. Pisteet Voimalle, joka uskaltaa pyllistää myös samassa talossa julkaistavalle lehdelle.

Diplon yleisöä en kuitenkaan ole ottanut huomioon. En tiedä millaisia lukijat ovat ja heitä mielipiteeni voivat ärsyttää. Lisäksi luotan liikaa siihen, että yleisö tietää mikä on Le Monde diplomatique, vaikka itsekin kuulin Diplon ensimmäisen kerran vasta tätä teosta lukiessani. Voima on kuitenkin poliittinen julkaisu, joten esille nostamani sarjakuva-aiheet menevät oikeaan osoitteeseen. Teosvalinnan perusteella yleisö siis tuli huomioiduksi.

Jo kritisoimalla Monde diplon filosofista linjaa monimutkaiseksi osoitan, etten ole hirveän sivistynyt. Asenteeni on ylimielinen. Yritän kovasti kuvailla sarjakuvien herättämiä tuntemuksia, mutta en ihan onnistu. Olisin voinut kertoa enemmän taiteilijoista, jotka ovat melko tuntemattomia, ja nostaa esille kiinnostavia teoksia. Ilmeisesti sarjakuvan käsittelemistä poliittisista, historiallisista ja kulttuurillisista aiheista en tiennyt tarpeeksi, sillä sivusin niitä vain ohuesti. Ajankuvakaan ei käy tarkasti ilmi, korkeintaan lyhyinä mainintoina sarjakuvien aiheista (esim. Etelä-Korean historia). Olen kuitenkin löytänyt Diplon uudesta muodosta jotakin positiivista, ilmaisten sen selkeyttävän lehden vaikeaselkoista linjaa.

Olen lukenut elämäni aikana paljon sarjakuvia sekä opiskellut sarjakuvalinjalla Limingän taidekoulussa. Siksi sarjakuvien maailma ja ilmaisutyyli on minulle tuttu. Vaikka arvosteluni tuntuu lähinnä ontuvan pahasti, osoitan tuntevani sarjakuvan keinot ja kritisoin niitä asianmukaisesti. Tuon esille kuinka sarjakuvan peruselementtejä on hyödynnetty ammattitaidottomasti. Sarjakuvissa tekstin ja kuvan tulee kulkea käsi kädessä, eikä pieniin ruutuihin paljoa tekstiä mahdu. Siksi minua sarjakuvakuluttajana häiritsi täyteen ahdetut puhekuplat. Vertailukohtia olisi toki ollut hyvä löytää. Muutoin kritiikki oli aiheellista ja mielestäni ihan asiallisesti perusteltu. Se osoittaa, että minulla on alan asiantuntijuutta. Sen puutteestahan kritikoita usein kritisoidaan.

5.2 Toinen arvostelu: Sokerihullu

Sokerihullun arvostelusta käy hyvin ilmi, mistä teos kertoo ja mikä on teoksen muoto. Oma tulkintaa on mukana paljon, muun muassa teoksen muodosta ja sanomasta ja elämänohjeista, jotka poimin rivien välistä. Pohdin teoksen mahdollisia merkityksiä lukijoiden elämässä. Ensimmäinen virke kuvailee kirjan monipuolisuutta ja useita ulottuvuuksia. Kyseessä ei välttämättä ole edes omakohtainen pohdinta, vaan enemmänkin toteamus. Monet meistä suunnittelevat muuttavansa elämäntapansa, vaikka luopumalla tupakoinnista tai saavuttavansa painoindeksin normaalirajan. Tämä selviää jo pelkästään vilkaisemalla keltaisen lehdistön päivän otsikoita, joista hyvin monissa etusivulla on laihdutusvinkkejä, varsinkin joulun ja kesän jälkeen, kun ihmiset helposti hankkivat lisäkiloja, tai ennen kesää ja bikinikauden alkamista. Omista kokemuksista ajatus kuitenkin tuli - en polta tupakkaa, mutta sorrun aivan liian usein suklaaseen ja pitsaakin tulee haettava, kun liikaa laiskottaa.

En ole käyttänyt esimerkkinä mitään tiettyä teosta, mutta annan ymmärtää, että tiedän mistä puhun verratessani Sokerihullua omaelämäkertoihin, elämäntaito-oppaisiin ja yhteiskunnalliseen kirjallisuuteen sekä verratessani päähenkilön tilannetta narkomaniaan. Ei niin että alan asiantuntija olisin, mutta narkomaniasta ilmiönä ja ongelmana olen saanut jonkin verran informaatiota. Tässä kohtaa tein kuitenkin varman peliliikkeen ja googlasin ennen julkaisua tietoa narkomaniasta. Joku voi ehkä loukkaantua, etten tiedä tarpeeksi narkomaniasta. Näin vakavamielistä vertauskuvaa käytettäessä olisi otettava vastuu faktojen oikeasta käyttämisestä. Virke kertoo paitsi teoksen päähenkilön sisäisestä ristiriidasta, ottaa myös kantaa yhteiskunnalliseen ongelmaan. Mediaa seuraavat tie-

tänevät, millaisia riippuvuuksia roskaruoat ja makeiset voivat aiheuttaa. Elintarvikkeet sisältävät paljon ainesosia, jotka ovat vaaraksi meille ja joita kehomme ei tarvitsisi.

Sokerihumala on hauska vitsi, jonka moni ymmärtää. Virke kertoo paljon itse kirjasta. Tästä on kyse: suklaa on kuin huume, kuin konttauskännien vetäminen viikonloppuna. Lisäksi viimeinen lause suklaalle antautumista lienee monelle tuttu. Työn ääressä paker-tava saattaa usein palkita itsensä makealla ja saada pienen endorfiinipurkauksen avulla valoa ankeaan päiväänsä. Teos käsittelee makeisriippuvuutta, mutta esitän, että teoksen jakamia ohjeita voisi soveltaa muillakin elämän osa-alueilla. Olisi kuitenkin voinut valottaa millaisia kirjan antamat ohjeet ovat. Teoksen päähenkilö lukee oppaita ja kohtaa auttavia ihmisiä, joiden kautta hän löytää ratkaisuja. Tätä olisi voinut valottaa, sillä se on olennainen osa kirjaa. Ilman ihmisten apua päähenkilö ei olisi päässyt kuiville.

Panostinko perustelemiseen? Ainakin ensimmäisessä kappaleessa esittämäni näkemykset perustellaan seuraavassa kappaleessa, kun referoin teoksen sisältöä. Olen suhteellisen hyvin saanut mahdutettua noin 1500 merkkiin paljon olennaista. Olen hauskalla tavalla esittänyt subjektiivisia näkemyksiä, jotka yhdistyvät objektiivisen kuvailun kanssa. Aihe on innostava ja kiinnostava ja sen huomaa asennoitumisestani.

Olisin voinut kaivella teoksesta edes joitakin ongelmia esiin, sillä kehun sarjakuvaa valtavasti. Mikäli teos oli niin hyvä, mikä esti antamasta neljän tähden sijaan viisi tähteä? Olen kuitenkin edelleen vakuuttunut useiden esille nostamieni piirteiden olennaisuuksista.

Mielestäni kieli on hyvin soljuvaa, leikkisää ja kuvailevaa. ”Maanisena makeasta” on hauska otsikko, mutta ei ehkä kerro tarpeeksi teoksesta ja on lisäksi lähinnä kirjan nimien toistoa. Rakenne on selkeä. Se alkaa kuvailulla teoksen muodosta, jatkuu tarinan valottamisella, siirtyy pohdiskelemaan sisältöä omakohtaisesti ja päättyy lopulta kiinnostavaan havainnointiin tekijän tyylistä. Ystäväni puolestaan kehui innoissaan kirjoittamaani tekstiä. Jo se on keskustelun herättämistä.

En perehtynyt niin syvällisesti sarjakuvaan taiteenlajina ja ilmaisukeinona kuin edellisessä arvostelussa. Sivuan vain lyhyesti viimeisessä virkkeessä sarjakuvan visuaalista toteutusta. Tyylistä olisi ollut paljon enemmänkin sanottavaa, sillä Koljosen tyyli on luonnosmaista, lennokasta ja huoletonta, herttainen ja karkea, rosoisuudesta huolimatta

tarkkaan harkittu. "Pienet yksityiskohdat" eivät kerro syväluotaavasti piirtäjän tyylistä. Värisävyjen vaihteluilla tarkoitin puolestaan sitä, kuinka hyvän olon tunteita kuvataan lämpimillä väreillä ja kylmillä epätoivoisia tunteita, mutta tätäkään en avaa sen tarkemmin. Viimeinen virke (hattaraisuudesta ja euforiasta) kuitenkin tiivistänee olennaisen ja voin todeta olevani siihen tyytyväinen.

Otan tavallaan yleisön mukaan – ajan miettimään omia riippuvuuksia. Ajankuva ilmenee muun muassa riippuvuuksiimme pureutumalla (suklaa, pitsa jne.). Monenlaiset riippuvuudet ovat osa jokaisen arkea. Kuka on riippuvainen kahvista, kuka tupakasta, kuka makeisista. Ennen kaikkea kirjoitan teoksesta kuin mistä tahansa, väheksymättä sarjakuvaa taidemuotona. Se paitsi miellyttäne sarjakuvaharrastajia, toivottavasti myös houkuttelee sarjakuvia vierastaviakin tarttumaan teokseen.

Sarjakuvapiirtäjä Hanna Koljonen on nouseva nimi, mutta edelleen melko marginaalisen sarjakuvaharrastajaryhmän tuntema. Voima tavoittaa keskimäärin 90 000 suomalaista. Toivottavasti Hanna saa ansaitsemaansa julkisuutta.

6 POHDINTA

"Hyvä" on suhteellinen käsite. Aihe herättää kritiikki-instituutin sisälläkin paljon ristiriitaisia ajatuksia. Kahteen koulukuntaan jakaudutaan ainakin subjektiivisen ja objektiivisen, viihteen ja korkeakulttuurin sekä kritiikin taidearvon välillä. Kritiikin laatiminen on melko tapauskohtaista ja riippuu niin mediasta, teoksesta kuin kirjoittajasta itsestään. Mahdottomalta tuntuvasta tehtävästä huolimatta tunnen löytäneeni hyviä yleispäteviä sääntöjä. Kriitikoiden keskuudessa pinnalle nousivat yleisimpinä asiantuntijuus, arvottaminen, uusien näkökulmien antaminen ja valistaminen.

Aiheeni on hyvin laaja. Jokaisesta aiheesta olisi saanut roppakaupalla jatkokysymyksiä. Taiteen tutkimisen teorioista olisi saanut halutessa valtavasti irti. Niiden sivuaminen olisi kuitenkin vienyt hirveästi aikaa, joten käytin teorioita lähinnä esimerkkinä. Toisaalta esimerkiksi Martta Heikkilä painotti, ettei kritiikin tekemiselle ole tiettyjä sääntöjä. Siksi pyrinkin jättämään tieteellisen puolen taka-alalle ja nostamaan esille kriteereitä, jotka lähtevät muusta kuin kritiikin teorian tuntemuksesta: koulutuksesta, persoonallisuudesta, sivistyneisyydestä – siis kriitikosta henkilönä. Sen sijaan että tutkisi taidekritiikin teoriaa, on olennaisempaa, että kriitikko tuntee oman alansa. Esimerkiksi kirjallisuuskriitikko voi olla intohimoinen lukija ja kirjallisuusalan opiskelija.

Kritiikin teoriasta ja historiasta oli haastavaa löytää perusteellisia kirjallisia teoksia. Valtaosa lähteistä oli vanhaa, 90-luvulta tai jopa vanhempaa. Kritiikin kasvot, Taidekritiikin perusteet ja elektroniset lähteet edustivat tuoreimpia näkökulmia. Maailmanlaajuisesta historiakatsauksesta olisi tullut liian pirstaleinen, sillä koko historiikkiosio koostuu eri lähteistä kokoamistani tiedonmurusista. Siksi päädyin supistamaan tutkimusalueen yksin Euroopan kattavaksi. Muunkin maailman kriittikkikulttuuri olisi kuitenkin varmasti ollut kiinnostavaa – siinäpä seuraava tutkimuskohde.

Kriitikoiden työssä ilmeni paljon ongelmia. Nostin suurimmaksi vastoinkäymiseksi median siirtymisen verkkoon ja sen mukana kulttuurijournalismin tilan vähenemisen, arvostuksen ja laadun laskemisen sekä amatöörien nousemisen kriitikoiden rinnalle. Nämä internetin mukanaan tuomat ongelmat koettiin voimakkaasti ja siksi muita ongelmia sivusin vain lyhyesti - mutta koin ne kuitenkin mainitsemisen arvoisiksi. Saattavathan ne tulevaisuudessa koskettaa omaakin alaani. Niiden jatkotutkiminen olisi ollut kiinnostavaa. Muita kriitikoiden kokemia ongelmia olivat markkinavoimien manipuloimisyri-

tykset, huono palkka ja koulutuksen puute. Pelkästään ongelmista olisi kirjoittanut kokonaisen opinnäytetyön. Lisäksi lähteissä vallitsi ristiriita nuoren sukupolven idealististen ja vanhemman polven vakavasti otettavien kriitikoiden raudanlujan elitismin välillä. Tästäkin olisi saanut kokonaan oman luvun. Lähteideni kirjoittajista valtaosa oli keskiikäisiä, sen sijaan haastateltavani Otto Suuronen (29) edustaa nuorempaa sukupolvea.

Opinnäytetyön tekeminen antoi paljon ajattelemisen aihetta, varsinkin kulttuurijournalismin tulevaisuudesta. Oli surullista lukea, kuinka kriitikot kokivat, ettei heidän työtään enää arvosteta ja että heidän asemansa on uhattuna. Tiesin journalismin siirtymisen verkkoon mullistaneen koko mediamaailman ja että etenkin printtimedia on uhattuna ja journalismin laatu sen mukana. En kuitenkaan ole tullut aiemmin ajatelleeksi, kuinka vahvasti median murros koskee kriitikoita ja kuinka tiukassa taloudellisessa tilanteessa olevat lehdet leikkaavat juuri kulttuuriosastoista.

Huolestuneisuuden rinnalla toiset lähteistäni korostivat kriitikoiden tarvetta mukautua ja muistutettiin, että kaikesta huolimatta kritiikillä on paikkansa. Näen sen lohdullisena. Pyrin siis olemaan tulevaisuudessakin toiveikas ja kehittymään koko ajan paremmaksi kriitikoksi.

Lopuksi se olennaisin kysymys: onko minusta kriitikoksi?

Kahta arvostelua vertailemalla edistys on huomattava. Kuukausien saatossa muutuin johdonmukaisemmaksi, osasin keskittyä olennaiseen ja löysin oman ääneni, tavan kertoa asioita. Olen melko tyytyväinen Sokerihullu-arvosteluun, jossa käytin leikkisiä kielikuvia ja sain nostetuksi esille tärkeän aiheen riippuvuuksista.

Paljon on tietenkin vielä tehtävää. Yleissivistystä on hankittava. En ainakaan ensimmäisessä arvostelussa juurikaan vakuuttanut älykkyydelläni. Perusteleminenkaan ei aina loistanut. Miksi tunsin jotakin mitä tunsin?

Erityisesti sain miettimisen aihetta siitä, että arvostelu on aina palautetta taiteilijalle. On puntaroitava kuinka sen tekee. Oman vastuun sisäistäminen oli kova pala ja aloin miettiä tekstejä, joissa olin arvostellut teosta tai tekijän näkemyksiä tiukkasanaisesti.

Edustan myös nuorta sukupolvea. Hyvin monet kirjoittajat kritisoivat nuorten hölmöyttä

ja olivat kauhuissaan objektiivisuuden syrjäytymisestä henkilökohtaiseen pohdiskeluun ja makumieltymyksiin perustuvan kritiikin astuessa tilalle. Ehkä minä olen yksi heistä, jotka ovat mukana rakentamassa uudenlaista kritiikki-instituuttia. Sellaista, jossa ei ole tuomittavaa kirjoittaja populaarikulttuurista, jossa on kiinnostavaa valita tiukan objektiivisuuden sijaan heittäytyminen omalla persoonallaan ja joka lehdissä on tiivistä ja napakkaa, mutta joka voi sähköisessä muodossa elää omaa elämäänsä.

LÄHTEET

Ahlroth, Jussi. Peliyhtiöt painostavat toimittajia. Helsingin Sanomat 19.3.2010. Hakupäivä 2.10.2013.

<<http://www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Peliyhti%C3%B6t+painostavat+toimittajia/1135254808270>>

Arvostelukäytännöt. Film-o-holic.com. Hakupäivä 11.9.2013.

<<http://www.film-o-holic.com/arvostelukaytannot/>>

Faulstich, Werner 1985. Elokvateoria ja -kritiikki. Oulu, Oulun elokuvakeskus ry.

Haapala, Arto 1990. Taiteen kritiikki. Juva, WSOY.

Hankamäki, J. Sakari. Kulttuuri. Hakupäivä 16.11.2013.

<<http://www.hankamaki.fi/Kulttuuri.php>>

Heikkilä, Martta 2012. Taidekritiikin perusteet. Helsinki, Gaudeamus.

Ihonen, Markku. Taidekritiikki täynnä sisäisiä ristiriitoja. Aamulehti 28.5.2000. Hakupäivä 2.10.2013.

<<http://people.uta.fi/~tlmaih/Jutut2/kritpara.htm>>

Itärinne, Hanne 2012. Kritiikki ihanteiden, odotusten ja käytänteiden ristiaallokossa. Widescreen.fi 24.9.2012. Hakupäivä 16.9.2013.

<<http://widerscreen.fi/numerot/2012-1/kritiikki-ihanteiden-odotusten-ja-kaytanteiden-ristiaallokossa/>>

Jokinen, Heikki & Selkokari, Antti & Toijonen, Siskotuulikki & Tuominen, Maila-Katriina 2010. Kritiikin kasvot. Helsinki, Suomen arvostelijain liitto ry.

Jokinen, Kimmo 1988. Arvostelijat. Jyväskylä, Jyväskylän yliopisto, nykykulttuurin tutkimusyksikkö.

Kaakkuri-Knuutila, Marja-Liisa 1998. Argumentti ja kritiikki. Lukemisen, keskustelun ja vaikuttamisen taidot. Tampere, Gaudeamus.

Karhumäki, Antti. Taidekritiikki lehdissä vähenee – yhä harvempi taiteilija pääsee esiin. Yle 23.4.2010. Hakupäivä 16.9.2013.

<http://yle.fi/uutiset/taidekritiikki_lehdissa_vahenee_-_yha_harvempi_taiteilija_paasee_esiin/1629321>

Kinnunen, Kalle. Vastavirtahitti Antichrist ja internet-kritiikin mahdollisuudet. Suomen Kuvalehti 7.8.2009. Hakupäivä 12.9.2013.

<<http://suomenkuvalehti.fi/blogit/kuvien-takaa/vastavirtahitti-antichrist-ja-internet-kritiikin-mahdollisuudet>>

Kivimäki, Ari & Pantti, Mervi & Sedergren, Jari, toim. Salmi, Hannu 1999. Kriisi, kritiikki ja konsensus. Elokuva ja suomalainen yhteiskunta. Turku, Turun yliopisto.

Kritiikki. Elokuvantaju. Hakupäivä 11.9.2013.

<<http://elokuvantaju.uiah.fi/oppimateriaali/levitys/kritiikki.jsp>>

Kämäräinen, Kauko 1986. Taide ja kritiikki. Oulu, Kustannusosakeyhtiö Pohjoinen.

Lainto, Anne. Amatöörit ja ammattilaiset rinnakkain: Elokuvakritiikin murros internetissä. Widescreen.fi 19.9.2012. Hakupäivä 24.9.2013.

<<http://widerscreen.fi/numerot/2012-1/amatoorit-ja-ammattilaiset-rinnakkain-elokuvakritiikin-murros-internetissa/>>

Lehtonen, Petteri 1994. Ihanuutta ja kurjuutta kritiikki-instituutiossa. Helsinki, Yliopistopaino.

Meconis, Dylan. How not to write comics criticism. Dylan Meconis 18.9.2012. Hakupäivä 28.10.2013.

<<http://www.dylanmeconis.com/how-not-to-write-comics-criticism/>>

Pyhtilä, Marko 1999. Taiteen kritiikki ja kritiikin taide. Helsinki, Like.

Sivistyssanakirja.com. Arvostelu. Hakupäivä 23.9.2013.

<<http://sivistyssanakirja.com/kriittinen>>

Sivistyssanakirja.com. Kriittinen. Hakupäivä 23.9.2013.

<<http://sivistyssanakirja.com/kriittinen>>

Suomisanakirja.fi. Kritiikki. Hakupäivä 23.9.2013.

<<http://www.suomisanakirja.fi/kritiikki>>

LIITTEET

LIITE 1. 100 sivua poliittista sarjakuvaa – arvostelu

Le Monde diplomatique: 100 sivua poliittista sarjakuvaa.
Into kustannus 2011.
100 s.

Sarjakuva on edistystä

Le Monde diplomatique mainostaa itseään laatu-julkaisuna. Mikäli vaikeaselkoisuus on laadun tae, Diplo on onnistunut tavoitteessaan. Onneksi toimitus on tarttunut ongelmaan julkaisemalla 100 sivua poliittista sarjakuvaa. Sarjakuvamuodossa julkaisun sanoma aukeaa lukijalle selkeämmin.

Vaikka monet tarinat toimivat, kaikissa ei ole sisäistetty sarjakuvailmaisun pelkistäviä keinoja. Teksti on välillä pientä piiperrystä ruutujen täydeltä. Lukeminen on raskasta, kun tekstiä ja kuvaa ei ole saatu tasapainoon. Moni tekijä käyttää niin monimutkaista kieltä, että tavallista pulliaista ärsyttää.

Albumi on kuitenkin kaiken kaikkiaan toimiva kokonaisuus. Kerronta on monipuolista ja tekniikoita on kokeiltu laidasta laitaan. Lukijaa ei päästetä liian helpolla. Teemat ovat kantaaottavia ja polttavan ajankohtaisia.

Sarjakuvissa avataan muun muassa yhteiskuntaluokkien välisiä eroja Afrikassa, kidutettujen siirtolaisten kohtaloita ja Etelä-Korean historiaa. Tarinat koskettavat ja pääsevät pakahduttavan lähelle lukijaa.

Le Monde diplomatique aikoo muuttaa julkaisunsa pysyvästi sarjakuvamuotoon, mikä toivottavasti innostaa sekä vanhaa että uutta yleisöä kahlaamaan sen läpi kannesta kanteen. (AK)

Liite 2. Sokerihullu-arvostelu

Hanna Koljonen:
Sokerihullu.
 Asema 2012, 72 s.

★★★★★

Maanisena makeasta

Hanna Koljosen sarjakuvateos *Sokerihullu* on omaelämäkerta, elämäntaito-
 opas ja yhteiskunnallinen kannanotto
 samassa paketissa. Ennen kaikkea se
 on koskettava kertomus oman itsensä
 voittamisesta.

Tarina valottaa jo lapsena alkanut-
 ta ongelmaa. Koljosen sokerihulluus
 lähentelee kokonaisvaltaisudessaan
 narkomaniaa, joten ratkaisuja on pak-
 ko ruveta keksimään. Makeariippuvuus
 kätkee taakseen padottuja tunteita,
 eikä kuiville pääseminen ole helppoa,
 kun lähes jokainen peruselintarvikekin
 sisältää sokeria.

Teoksessa tarkastellaan riippuvuu-
 den aiheuttajia sekä annetaan varsin
 yksinkertaisia ohjeita elämää hallitse-
 vien pakkomielteiden kuriin saamiseen.
 Kirjan inspiroimana voisi kokeilla
 järjestää suklaan ja pitsan sijaan itsel-
 leen terveellisiä riippuvuuksia – ehkä jo
 tänään, eikä vasta huomenna.

Koljonen kertoo suuria asioita
 pienillä yksityiskohdilla ja värisävyjen
 vaihteluilla. Etenkin sokerihumalasta
 aiheutuvaa suunnatonta euforiaa
 kuvaavat hattaranväriset, unenomai-
 set kuvat heijastavat oivaltavasti sitä,
 miltä tuntuu raskaan työpäivän jälkeen
 antautua suklaalevylle. (AK)

Kerro omasta urastasi.

Olen kirjoittanut elokuva-arvioita lapsesta saakka. Innostus arvioiden kirjoittamiseen lähti varmaankin elokuvahulluudesta ja siitä, että jostain merkillisestä syystä aloin heti lukemaan opittuani selailla aikakauslehtien televisiosivuja erittäin tarkkaan. Esimerkiksi loistavasti toimitettu Katso!-lehtihän oli vielä 1990-luvun alussa voimissaan. Merkitsin katsomani elokuvat ja tv-ohjelmat lehteen ja piirtelin kriitikon antamien tähtien viereen omat arvioni. Voit varmasti kuvitella, että lapsen ja keski-ikäisen setämieskriitikon mielipiteet erosivat aika tavalla!

Teini-ikäisenä aloin kirjoitella elokuvapuffeja ja kevyitä lyhytarvioita synnyinseutuni paikallislehteen ja ajatus toimimisesta elokuvakriitikkona ammatillisesti heräsi. Tähän vaikutti paljon tuolloin aktiivisena elokuvakriitikkona toiminut, tänä syksynä edesmenyt Antti Lindqvist. Lukioikäisenä kuvaan tulivat myös levyarviot.

Noista vuosista alkaen olen sitten kirjoittanut freelancer-pohjalta elokuva- ja rock-kritiikkiä pääasiassa talkoohengessä, joitakin taskurahoja sivutoimisesti tienaten. Kriitikkejäni ovat ensisijaisesti julkaisseet kulttuuri- ja viihdesisältöjä tuottavat verkkolehdet, mutta joukkoon mahtuu myös joitakin sanomalehtiä. Artikkelimaisempaa esseistiikkaa olen kirjoittanut pienkustannelehtiin ja erinäisiin elokuva-alan julkaisuihin. Olen julkaissut vuodesta 2006 alkaen kaikki julkaisemani tekstit myös blogissani (tihkusa-de.blogspot.com).

Mikä on mielestäsi kritiikin tehtävä?

Kritiikin tehtävä on analysoida ja tulkita koettua kulttuuriteosta, ja muodostaa näkökulman kautta perusteltu mielipide. Kritiikin kautta voi ja tulee antaa myös informaatiota, mutta se ei saa olla tuote-esittely.

Elovakriitikko Antti Selkokaria (Aamulehti) lainatakseni ”aina voi sanoa, että itkin kuin vesiputous, mutta kritiikon tehtävä on jäsenellä, miksi näin käy”.

Millaista on mielestäsi hyvä kritiikki?

Hyvä kritiikki ottaa lukijan huomioon ja antaa lukuelämyksen kriitikon kokemasta taiteoksesta. Parhaimmassa tapauksessa kannustaa näkemään ja kokemaan teoksen itse. Kritiikissä esitettyjen faktojen tulee olla virheettömiä.

Kuka tai ketkä ovat kritiikkisi tärkein kohdeyleisö?

Asiasta/lajityypistä/tekijästä kiinnostuneet uteliaat kulttuurin ja/tai viihteen harrastajat.

Millaisia ominaisuuksia kriitikolla tulisi mielestäsi olla?

Kriitikon tulisi olla oman äidinkielenä ammattilainen, jotta tekstit olisivat ymmärrettäviä ja monipuolisia. Olennaista olisi myös omata yleissivistystä ainakin sen verran, ettei mitään huomattavia virheitä teksteihin tulisi. On myös päivänselvää, että kriitikon tulisi olla edustamansa taiteenlajin/lajien asiantuntija ja puolestapuhuja. Sivistyneenä kielenhallitsijana kriitikon tulisi myös lukea mahdollisimman paljon erilaisia tekstejä: kauno-

kirjallisuutta, uutisjournalismia, aikakauslehtiä, mutta myös toisten kritiikkejä.

Millaisiin asioihin kiinnität huomiota teosta arvioidessasi?

Elokuvaa arvioidessa kiinnitän huomiota tarinan toimivuuteen ja sen eheyteen, henkilö-
hahmojen kehitykseen, kokonaisuasetelmaan (toimiiko lavastus, äänisuunnittelu, leik-
kaus, musiikki) sekä yritän suhteuttaa kunkin elokuvan edustamansa genren mukaan
(esim. löytää mahdollisia referensselokuvia arvion muodostamiseksi). Päästäkseni elo-
kuvan ”sisälle” sen täytyy herättää tunteita, olipa kyseessä sitten kokeellinen lyhytelo-
kuva tai Hollywood-blockbuster.

Onko mielestäsi kritiikki subjektiivista vai objektiivista?

Kritiikki voisi parhaimmillaan toimia molempiin suuntiin. Subjektiivisesta mielipiteestä
on hyvä pitää kiinni, mutta kukin teos tulee objektiivisesti suhteuttaa genreensä tai val-
mistumisajankohtaan. Nykyään blogeista havaittavaa kosiskelua kritikon tulisi välttää.
Ei ole myöskään eettisesti sopivaa arvioida liian läheisen ihmisen teosta.

Millaisia teoksia itse arvostelet mieluiten?

Elokuvan ja pop-musiikin saralla arvioin mieluiten teoksia maista tai genreistä, jotka
ovat minulle tuttuja. Koen myös, että on olennaista tuntea edes vähän arvioitavaa koh-
detta, jotta voi ymmärtää tekemisen taustat. Konkreettisesti sanottuna olen elokuvan
saralla erikoistunut kotimaisiin elokuvakritiikkiin ja pop-musiikin puolella vaihtoehtoi-
seen popin/rockin arvottamiseen.

Millaisiin alan ongelmiin olet törmännyt kriitikkona?

Kriitikkona on nykyään erittäin haastavaa tienata elanto. Verkojournalismin aikakau-
della, joka on tehnyt kaikesta demokraattisempaa, kritiikin arvo ja merkitys on pieneni-
nyt huomattavasti. Kritiikin yksi tärkeimmistä tehtävistä, informaation jakaminen on
netin kautta romahtanut, mikä voi toki kritiikin sisältöjen kannalta olla hyväkin asia.
Jokainen voi nykyään toimia kriitikkona, eri asia on, otetaanko verkkoarvioita tarpeeksi
vakavasti. Kritiikin kirjoittaminen on ”samassa veneessä” esimerkiksi musiikin tekemi-
sen kanssa, että yhä harvemman on mahdollista työllistää itsensä näiden kautta.

Muuta mainitsemisen arvoista?

Kritiikkien aktiivisena lukijana olen törmännyt avarakatseisuuden puutteeseen sekä
viihteen, komiikan ja kauhun aliarviointiin. Kauhuelokuvien vähättely johtunee van-
hemman polven piirissä edelleen Kekkosen ajan perinnöstä, jolloin kauhuelokuviiin suh-
tauduttiin nihkeästi. Neuvostomielisessä Suomessa amerikkalaista kauhua väheksyttiin,
kun taas samanaikaisesti itänaapurista ja Japanista tulleet kauhuelokuvat saivat korkea-
kulttuurisen taide-elokuvan leiman.

Pop-kritiikin puolella erityisen raivostuttavaa oli se, kun jossain vaiheessa, ehkä erityi-
sesti 1990-luvulla, tietyt samat kriitikot saivat arvioillaan jyrätä samojen artistien levy-
tyksiä, ilman ymmärryksen tai uudelleenarvioinnin häivääkään. Erityisesti City-lehti
kunnostautui tällaisen suoranaisten ilkeiden tekijänä.